

Amalie Johanne Elstrand-Dahl

«Undue hardship» - hvor går grensen?

En kvalitativ tematisk dokumentanalyse om hvorvidt samværsfastsettelse går på bekostning av hensynet til barnets beste.

Masteroppgave i sosialfag, studieretning barnevern
OsloMet, Fakultet for samfunnsvitenskap
Våren 2023

Forord

Dette har vært en intens periode preget av mye stillesitting, frustrasjon, interesse for tematikken og håp. Et håp om å kunne levere til planlagt tid, og det har jeg klart nå. Jeg er så stolt over å ha fått til dette ved siden av å være i full jobb, være mamma, kone, familiemedlem, venn og kollega. Det har ikke vært en enkel balansegang, men takket være min kloke veileder Kjetil Wathne har jeg fått god veiledning som har resultert i denne interessante masteroppgaven. Takk for at du har fått meg til å tenke på andre måter og se nye nyanser.

En annen viktig person jeg ønsker å trekke frem er mannen min. Tusen takk for at du har støttet meg, lagd mat, kommet med innspill, korrekturlest og vært oppmuntrende. Hadde det ikke vært for deg hadde jeg ikke klart å få masteroppgaven ferdig.

Endelig kan jeg senke skuldrene mine og ta fritiden min tilbake. Kjenner jeg meg selv rett tar det ikke lang tid før jeg kommer tilbake og vil ta mer studie. Men jeg kommer nok ikke til å skrive en masteroppgave til. Vi ses nok snart igjen, OsloMet!

Oslo, mai 2023

Amalie Johanne Elstrand-Dahl

Sammendrag

Denne oppgaven handler om hvordan barneverntjenestene og fylkesnemndene vurderer samværmengden opp mot hensynet til barnets beste, «undue hardship» og det biologiske prinsipp. Jeg benytter meg av tematisk dokumentanalyse for å belyse forskningsspørsmålet mitt: *Hvordan har EMDs vurderinger av «undue hardship» påvirket barneverntjenesten og fylkesnemnda i fastsettelsen av samvær?* Denne tematikken er interessant med bakgrunn i at Norge nylig gjentatte ganger er blitt dømt av EMD når det gjelder blant annet samværmengde. For å belyse denne problemstillingen har jeg lest 58 fylkesnemndvedtak hvorav jeg har dybdeanalysert fem av disse. Disse vedtakene er behandlet i anonymisert form og er hentet fra Lovdatas hjemmeside. Jeg har i analysen sett nærmere på temaene samværets hyppighet og omfang, gjenforeningsmålet, tilsyn og barnets omsorgsbehov.

Viktige funn i oppgaven er at fylkesnemndene i større grad enn barneverntjenestene benytter seg av nyere rettspraksis fra EMD og Høyesterett og at det ikke finnes en entydig definisjon på hva som er til barnets beste i samværsfastsettingen da det er et dynamisk begrep. Det fremgår at EMD og Norge har ulike forståelser av hensynet til barnets beste og vektingen av det opp mot det biologiske prinsipp. Det kan oppfattes slik at EMD utfordrer vurderingen av hensynet til barnets beste ved at barn forventes å tåle en viss belastning for å opprettholde biologiske bånd. Samtidig vektlegger EMD at denne belastningen ikke skal utgjøre «undue hardship».

I vedtakene i mitt materiale refererer særlig barneverntjenestene «undue hardship» på et generelt grunnlag. På forhånd la jeg til grunn en forventning om at både barneverntjenestene og fylkesnemndene gjør eksplisitte vurderinger i samtlige vedtak om «undue hardship». Det viser seg å ikke være tilfellet. Samtidig skal det nevnes at fylkesnemndene vurderer «undue hardship» eksplisitt i flere vedtak enn hva barneverntjenestene gjør. Det kan spekuleres hvorvidt det har sammenheng med at fylkesnemndene har bedre kunnskap om hvordan å anvende nyere rettspraksis.

Abstract

This thesis is about how child protective services and county boards consider visitation rights in connection with the principle of the child's best interest, «undue hardship» and the biological principle. I utilize a thematic document analysis to address my research question: *How has ECHR's considerations of «undue hardship» affected child protective services and the county board in determining visitation rights?* This subject is interesting considering that Norway recently and on several occasions have been convicted by the ECHR in cases concerning visitation rights. To shed light on this problem, I analysed 58 rulings by the county boards, five of them in depth, which forms the basis of my material collected from the public domain web page Lovdata.no. The rulings are assessed anonymously. In my analysis I investigate the following themes: the frequency and extent of visitation rights, the goal of repatriation, supervision in visitation and the child's need for care.

Important findings in my thesis are that the county boards more frequently employ more recent case law both from the ECHR and the Norwegian Supreme Court, and that there is no clear definition in circulation of what the child's best interest is when it comes to determining visitation rights, as the term is dynamic. In my thesis I show that the ECHR and Norway have different understandings of the principle of the best interest of the child, and the weighting of this principle in relation to the biological principle. It may seem like the ECHR challenges the principle of the child's best interest by subjecting the children to a degree of strain in order to preserve biological relations, while simultaneously balancing the strain to avoid «undue hardship».

The child protective services are frequently mentioning «undue hardship» in a generalized way in the decisions I have analyzed. Before I commenced work on this thesis I had an expectation that both the child protective services and the county boards undertakes explicit assessments in all decisions relating to «undue hardship». This is evidently not the case. Despite this it is important to note that the county boards make explicit use of the term «undue hardship» in more decisions than the child protective services. This may relate to the county boards having more experience with utilizing recent case law.

Innhold

Forord	2
Sammendrag	3
Abstract	4
1 Innledning.....	8
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	9
1.2 Forskningsspørsmål	11
1.3 Avgrensning	11
1.3.1 Barnas alder.....	13
1.3.2 Kunnskapsoversikt og utvelgelse av vedtak.....	13
1.4 Oppgavens struktur	14
2 Rettslig grunnlag.....	15
2.1 Gjeldende rett.....	15
2.1.1 Samvær.....	17
2.1.2 Mål om tilbakeføring til biologiske foreldre.....	18
2.2 Introduksjon om «undue hardship».....	18
2.2.1 HR-2020-662-S.....	19
2.2.2 HR-2021-474-A	19
2.2.3 K.O. og V.M. mot Norge	20
2.3 Oppsummering	21
3 Teoretiske perspektiver.....	22
3.1 «Undue hardship»	22
3.2 Hensynet til barnets beste.....	23
3.3 Det biologiske prinsipp	25
3.3.1 Vektingen av hensynet til barnets beste og det biologiske prinsipp	26
3.4 Skjønnsmessige vurderinger.....	30
3.5 Oppsummering	31
4 Metode	32
4.1 Kvalitativ metode.....	32
4.1.1 Dokumentanalyse.....	33
4.1.2 Tematisk analyse	35
4.1.3 Hermeneutisk tilnærming	36
4.2 Juridisk metode.....	37
4.3 Datamaterialet.....	39
4.4 Validitet.....	40

4.5	Etikk	41
4.6	Kildekritikk	41
5	Funn	43
5.1	FNV-2020-230-FTE	43
5.1.1	Samværets hyppighet og omfang	44
5.1.2	Gjenforeningsmålet.....	45
5.1.3	Tilsyn.....	45
5.1.4	Barnets omsorgsbehov.....	45
5.1.5	Oppsummering.....	46
5.2	FNV-2021-130-FOA.....	47
5.2.1	Samværets hyppighet og omfang	47
5.2.2	Gjenforeningsmålet.....	48
5.2.3	Tilsyn.....	48
5.2.4	Barnets omsorgsbehov.....	48
5.2.5	Oppsummering.....	49
5.3	FNV-2021-145-FAG	49
5.3.1	Samværets hyppighet og omfang	49
5.3.2	Gjenforeningsmålet.....	51
5.3.3	Tilsyn.....	51
5.3.4	Barnets omsorgsbehov.....	51
5.3.5	Oppsummering.....	52
5.4	FNV-2021-155-FRO	52
5.4.1	Samværets hyppighet og omfang	52
5.4.2	Gjenforeningsmålet.....	54
5.4.3	Tilsyn.....	54
5.4.4	Barnets omsorgsbehov.....	54
5.4.5	Oppsummering.....	55
5.5	FNV-2021-237-FTE	55
5.5.1	Samværets hyppighet og omfang	55
5.5.2	Gjenforeningsmålet.....	57
5.5.3	Tilsyn.....	58
5.5.4	Barnets omsorgsbehov.....	58
5.5.5	Oppsummering.....	58
5.6	Oppsummering av utvalget	59
6	Diskusjon	62

6.1	Hvordan forstås begrepet «hensynet til barnets beste» av henholdsvis EMD, Høyesterett, fylkesnemnda og barneverntjenesten?	62
6.2	Hvordan forstår barneverntjenesten og fylkesnemnda forskjellen på urimelig belastning og hensynet til barnets beste?	67
6.3	Vurderes urimelig belastning når det nevnes på et generelt grunnlag?.....	71
6.4	Fremtidig forskning.....	72
7	Oppsummering.....	73
8	Litteraturliste.....	76
8.1	Norske lover.....	76
8.2	Forarbeider og andre offentlige dokumenter	76
8.3	Rettspraksis.....	76
8.3.1	Dommer fra Den europeiske menneskerettsdomstolen	76
8.3.2	Høyesterettspraksis.....	76
8.3.3	Fylkesnemndvedtak.....	76
8.4	Internasjonale konvensjoner og kommentarer.....	78
8.5	Litteratur.....	79

1 Innledning

Nylig har Norge ved flere anledninger blitt dømt av Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) for brudd på Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 8 om retten til familieliv og privatliv. Den 27. mars 2020 avsa Høyesterett tre storkammeravgjørelser - HR-2020-661-S, HR-2020-662-S og HR-2020-663-S. I disse dommene fremgår det blant annet at Høyesterett har understreket at hensynet til barnets beste må avveies opp mot familieliv, at det skal være mer fokus på tilbakeføring da plasseringer skal anses som midlertidige og at samvær må fastsettes deretter. Dommene har vurdert hvilken betydning EMD-dommene har fått for norsk rettspraksis og dermed for barneverntjenestens praksis (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020: 2). Gjenforeningsmålet må hensyntas ved samværsfastsettelsen. Dette for å kunne styrke båndet mellom barn og foreldre for å bedre sjansen for gjenforening.

Det fremgår av HR-2020-661-S avsnitt 143 – 145 at samværets hyppighet og kvalitet er av betydning for barn og foreldres tilknytning og relasjon. Derfor skal det være en høy terskel for å oppgi gjenforeningsmålet da det biologiske prinsippet vektlegges som en tydelig retningslinje (Søvig, 2020). EMD vurderer at det i utgangspunktet er til barnets beste å vokse opp hos sine biologiske foreldre, jf. EMK art. 8. Likeledes har Høyesterett kommet frem til at samvær mellom barn og foreldre har en egenverdi i seg selv, så lenge det ikke pålegger barnet «undue hardship» (Sandberg, 2020).

Det ovenstående utgjør ny høyesterettspraksis, noe som er en tungtveiende rettskilde. Således er dette viktig når rettslige vurderinger som omhandler samværsfastsettelse skal tas. Norge har tidligere blitt kritisert for å ha vært for standardpreget i samværsfastsettelsen med samvær tre til seks ganger årlig i de sakene hvor det har blitt vurdert en langvarig plassering (NOU 2016: 16). Denne praksisen tar Høyesterett i storkammeravgjørelsene avstand fra da vurderingene må være individuelle. Videre har samværsfastsettelsen ikke holdt kravene som EMD stiller etter EMK art. 8. Det har gjort det vanskeligere med tilbakeføring da det har vært mer begrenset kontakt mellom barn og foreldre (Haugli og Havik, 2010). Da det tidligere har vært et større fokus på langvarige plasseringer kan man anta at EMDs vurderinger har påvirket samværsfastsettelsen.

På bakgrunn av storkammeravgjørelsene er det fire hovedtemaer som er av betydning for samværsfastsettelsen. Det første er at barneverntjenesten må dokumentere at de har lagt til rette for kontakt og samvær med fokus på gjenforening, dersom det er til barnets beste. Det andre er at dersom det er til barnets beste å ha ingen eller lite samvær må det vurderes konkret og individuelt. Det tredje er at barnet ikke skal utsettes for urimelig belastning. Til slutt blir barneverntjenesten kritisert for å legge til rette for langvarige plasseringer på et tidlig tidspunkt, noe som vanskeliggjør en gjenforening (Stang, E.G., Baugerud, G.A., Backe-Hansen, E. og Ruskåsa, M. 2023: 40). Jeg kommer til å komme innom flere av disse temaene senere i oppgaven.

I denne masteroppgaven analyserer jeg fylkesnemndsvedtak for å se hvilke vurderinger både barneverntjenesten og fylkesnemnda gjør hva gjelder hensynet til barnets beste og det biologiske prinsipp opp mot «undue hardship». Opereres det med en tålegrense? Og hvordan vektet barnets beste opp imot det biologiske prinsipp? Hvordan gjøres dette når det er barn under 6 år som ofte ikke får sagt så mye med egne ord? Disse spørsmålene kommer jeg tilbake til senere i oppgaven.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Til vanlig jobber jeg i barneverntjenesten og har i kjølvannet av EMD-dommene merket at fokuset rundt samværsfastsettingen har endret seg. Da jeg begynte å jobbe i barneverntjenesten i 2018 ble jeg fortalt av andre at man bør foreslå litt mindre samvær enn hva man vurderer er den maksimalt akseptable mengden fra barneverntjenestens side. Dette for å kunne ha forhandlingsrom og for å unngå at det ble fastsatt for mye, med hensyn til barnets beste. Frykten var at dersom barneverntjenesten la seg på det nivået de tenkte var egnet, så ville fylkesnemnda kunne tilkjenne foreldrene mer samvær, slik at en lavere anbefaling om samvær ville styrke barnevernets forhandlingsposisjon. En slik praksis vil kunne gå på bekostning av barnets rett til samvær med foreldrene. For min egen del opplever jeg et endret fokus innad i barneverntjenesten etter EMD-dommene. Fokuset har endret seg i retning av å fastsette mer samvær, noe som står i sterk kontrast til praksisen jeg opplevde som nyansatt i 2018.

Formålet med studien er å belyse denne tematikken for å få mer kunnskap om hvorvidt EMD-dommene har påvirket samværsfastsettelsen, og eventuelt på hvilken måte. Jeg vil også rette søkelys på hvordan barnets beste ivaretas i denne prosessen. Vurderinger av samværsfastsettelse er en viktig del av barneverntjenestens og fylkesnemndas arbeid. Ved å skrive denne oppgaven ønsker jeg å bidra til en bevisstgjøring rundt hvordan definisjoner i EMD-dommene, som «undue hardship», påvirker både barneverntjenestenes og fylkesnemndenes praksis. En bekymring jeg har i forkant av oppgaven er at både barneverntjenestene og fylkesnemndene er redde for å bli dømt av EMD og at de dermed fastsetter mer samvær for å unngå dette, selv om de etter faglig skjønn ville vurdert samværsfastsettelsen annerledes. Slike hensyn går ut over barneverntjenestens mandat og profesjonsetikk, og det er grunn til å undersøke både hvordan dette påvirker barnets beste men og de som er satt til å bestyre dette fordi det igjen påvirker arbeidsrelasjonene med familiene.

For å finne ut av om hensynet til barnets beste har fått en annen stilling gjennom perioden kommer jeg til å gå i dybden på samværsfastsettelsen og begrunnelsene som fremgår av vedtakene. Der vil jeg få overblikk over de vurderingene som er gjort av både barneverntjenestene og fylkesnemndene. Hvis jeg holder eventuelle endringer i samværsfastsettelse opp mot begrunnelsene for fastsettelsen vil jeg for eksempel kunne se om det biologiske prinsipp eller hensynet til barnets beste tillegges mest vekt. Disse vurderingene er spesielt viktige når det er snakk om såpass unge barn som denne oppgaven tar for seg, da de gjerne har liten mulighet til å uttale seg om hva de selv anser som sitt beste i saken. Om det er en utvikling i hvordan fastsettelsen vurderes vil jeg muligens få en pekepinn på i de 58 vedtakene jeg har valgt ut.

Jeg benytter kvalitativ metode i form av tematisk dokumentanalyse av 58 fylkesnemndvedtak og har plukket ut fem av disse vedtakene som er et representativt utvalg av materialet. Bakgrunnen for at jeg velger å lese 58 vedtak er for å forsøke å få en bred oversikt over om det er en reell påvirkning fra EMD-dommene. Kriteriene for utvelgelsen av vedtakene kommer jeg tilbake til under avsnitt 1.3.2. Med utgangspunkt i funnene mine fra gjennomgangen av vedtakene diskuterer jeg trendene, likhetene og ulikhetene jeg finner. Jeg kommer også til å presentere og legge til grunn sentrale rettsavgjørelser fra Høyesterett

og EMD, samt redegjøre for lovbestemmelsene og øvrige rettskilder som er relevante. Ved å benytte meg av denne metoden får jeg innsikt i vurderingene som både fylkesnemndene og barneverntjenesten gjør når de vurderer samværsomfanget i den enkelte sak.

1.2 Forskningsspørsmål

I denne oppgaven ønsker jeg å se nærmere på om barnevernet og fylkesnemndene tar hensyn til EMD-dommene og eventuelt på hvilken måte. Hvordan forholder barneverntjenesten og fylkesnemnda seg til nye begrep som «undue hardship» opp mot hva de vurderer er til barnets beste når det kommer til hyppigheten på samværene? Og er det store forskjeller i vurderingene til barneverntjenesten og fylkesnemnda, eventuelt på hvilken måte?

Forskingsspørsmålet mitt er:

Hvordan har EMDs vurderinger av «undue hardship» påvirket barneverntjenesten og fylkesnemnda i fastsettelsen av samvær?

For å kunne besvare dette forskningsspørsmålet har jeg utviklet to analytiske spørsmål:

- Hvordan forstår barneverntjenesten og fylkesnemnda forskjellen på «undue hardship» og hensynet til barnets beste?
- Hvordan vektlegges hensynet til barnets beste opp mot det biologiske prinsippet ved samværsfastsettelse?

Ved å se nærmere på hvordan barnevern og fylkesnemnda vurderer vektingsforholdet mellom hensynet til barnets beste og det biologiske prinsipp vil jeg få en bedre forståelse av «undue hardship» opp mot samværs hyppigheten.

1.3 Avgrensning

Etter at jeg begynte å skrive om denne spennende tematikken i februar 2022 har det forekommet store endringer. Fra 01.01.2023 kom det en ny barnevernlov, i tillegg til at fylkesnemnda har byttet navn til Barneverns- og helsenemnda. I den nye loven er paragrafene endret i forhold til hvordan det var i 2022 da jeg begynte å skrive oppgaven min.

Jeg har vurdert at det er hensiktsmessig å benytte meg av den utgåtte barnevernloven i oppgaven da det er den loven med dens formuleringer og paragrafer som er gjeldene for alle mine vedtak. Jeg kommer også til å omtale Barneverns- og helsenemnda som fylkesnemnda siden det er det navnet instansen hadde da samtlige vedtak ble fattet.

For å kunne besvare forskningsspørsmålet tar jeg utgangspunkt i 58 vedtak fra fylkesnemnder i perioden 27.03.2020 til 27.03.2022, dog skal jeg ikke fremstille alle for analyse (se avsnitt 1.3.2). Periodens varighet er valgt for å avgrense oppgaven. Bakgrunnen for at jeg har valgt å starte på datoen 27.03.2020 er at Høyesterett denne dagen kom med tre storkammeravgjørelser som omhandlet EMD-dommene og konkretiserte aspekter ved dem. Det var rundt denne tiden at det ble et større fokus på EMD-dommenes vurderinger av samværsfastsettelsespraksisen i norsk barnevern.

Samtlige barn som er berørt av vedtakene har blitt plassert etter barnevernloven § 4-12. Noen av vedtakene omhandler ikke selve omsorgsovertakelsen, men kun samværsfastsettelse etter barnevernloven § 4-19. Vedtakene er hentet fra offentlig tilgjengelig register Lovdata i anonym form. Gjennom tematisk dokumentanalyse skal jeg belyse forskningsspørsmålet mitt. Dette kommer jeg nærmere inn på i avsnitt 4.1.1 og 4.1.2.

Videre avgrenser jeg oppgaven ved å ekskludere klager, tilbakeføringer og saker som omhandler adopsjon. Jeg har kun valgt ut vedtak hvor alle barna i søskenflokken er 6 år eller yngre, da jeg ønsker å fokusere på de yngste barna. Bakgrunnen for at jeg ønsker å fokusere på dem er at det ikke alltid er lett å la de bli hørt, og jeg er nysgjerrig på hvordan barnevernet og fylkesnemnda vurderer et samværsomfang som er til barnets beste. Samværsfastsettelsen blir derfor basert på deres faglige og skjønnsmessige vurderinger.

Den siste avgrensningen jeg har gjort er å kun ta med de sakene hvor det er samværsfastsettelse mellom barn og biologiske foreldre, og ikke andre familiemedlemmer som besteforeldre. De fleste sakene omhandler kun samværsfastsettelsen mellom barnet og foreldrene.

1.3.1 Barnas alder

Barnevernloven (heretter bvl) § 6-3 regulerer barns rettigheter under saksbehandlingen. Det følger av første avsnitt at:

«Et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet».

Her kan man forstå første ledd som om at det er en aldersgrense for barnas medvirkning i egen sak, men det er i utgangspunktet ikke en aldersgrense som stipuleres her. I den nye barnevernloven, som trådte i kraft i 01.01.23, har denne aldersavgrensningen blitt fjernet. Ingunn Alvik (2021) konkluderte i sin rapport at barn under 6 år får medvirket i mindre grad i fylkesnemndene. Det fremgår at mange av barna ikke har blitt hørt da deres stemme ikke fremkommer, eller at barna er for unge (Alvik, 2021: 200). På bakgrunn av dette stiller Alvik spørsmål ved om fylkesnemndenes praksis er i samsvar med gjeldende rett for de yngste barna.

I oppgaven min kommer jeg utelukkende til å se på vedtak hvor barna er 0-6 år gamle. Bakgrunnen for denne avgrensningen er at jeg anser disse barna som spesielt sårbare da de er unge og trolig har vanskelig for å uttrykke seg på lik linje med eldre barn. Vurderingene skal legge avgjørende vekt på hva som er til barnets beste i den enkelte sak, jf. bvl. § 4-1. Det er derfor interessant å se hvordan fylkesnemndene og barneverntjenestene vurderer hva som er en urimelig belastning for barnet, gitt rådende føringer fra EMD og hvordan dette blir vurdert opp mot hensynet til barnets beste.

1.3.2 Kunnskapsoversikt og utvelgelse av vedtak

Hovedkilden i oppgaven er 58 vedtak som jeg har valgt ut og lastet ned fra fylkesnemnder i perioden 27.03.2020 – 27.03.2022. Disse ligger ute på Lovdata sine hjemmesider.

Bakgrunnen for at jeg har valgt denne perioden er at dette er i perioden etter storkammeravgjørelsene. Det er interessant å se om avgjørelsene har påvirket samværsfastsettelsen de to siste årene, og eventuelt på hvilken måte. Da jeg skulle velge ut

vedtak tok jeg utgangspunkt i vedtak basert i barnevernloven § 4-19, tidsperioden 27.03.2020- 27.03.2022, samt søkeordet «samvær». Søket ga meg 302 vedtak. Videre silte jeg ut de vedtakene hvor barnet var 7 år eller eldre, i tillegg til de vedtakene som omhandlet flere barn hvorav noen var over 7 år. Etter gjennomgang av alle vedtakene var det 58 av 302 som oppfylte mine kriterier. På bakgrunn av masteroppgavens omfang hadde jeg ikke mulighet til å gå i dybden på alle de 58 vedtakene.

Jeg har lest de 58 vedtakene to ganger og valgt ut fem av disse som jeg har analysert ved hjelp av juridisk teori og tematisk dokumentanalyse. De jeg har valgt ut er **FNV-2020-230-FTE, FNV-2021-130-FOA, FNV-2021-155-FRO, FNV-2021-145-FAG og FNV-2021-237-FTE**. Bakgrunnen for at jeg har valgt disse fem er for å få noe variasjon – det er flere likhetstrekk mellom dem, samtidig som det er noen ytterpunkter. «Undue hardship» nevnes i samtlige vedtak, dog er det noen vedtak som nevner det kun på generelt grunnlag. Dette kommer jeg nærmere tilbake til. I tre av vedtakene fastsetter fylkesnemnda mer samvær enn hva barneverntjenesten vurderer, i ett vurderer de likt mens i det siste vurderer de mindre samvær. Det vil i analysen være interessant å se nærmere på dette og hvordan både barneverntjenesten og fylkesnemnda vektlegger sine argumenter i samværsfastsettelsen, og om de vurderer det opp mot «undue hardship».

1.4 Oppgavens struktur

Denne oppgaven består av syv kapitler. Innledningen fremgår i *kapittel 1* hvor det gis en kort introduksjon til bakgrunnen for valg av temaet og forskningsspørsmålet. Det nevnes begrensninger som er gjort av oppgaven og det gjøres rede for kunnskapsstatus. I *kapittel 2* går jeg inn på det rettslige grunnlaget, samt introduserer hvor «undue hardship» fremkommer i ulike dommer. *Kapittel 3* gjennomgår de teoretiske perspektivene som jeg benytter meg av gjennom oppgaven. Det redegjøres for metodevalget, datamaterialet, validitet, etikk og kildekritikk i *kapittel 4*. Videre i *kapittel 5* analyserer jeg materialet mitt med utgangspunkt i en tematisk dokumentanalyse. Funnene mine fra analysen vil bli diskutert i *kapittel 6*, før jeg i *kapittel 7* kommer med en oppsummering. Avslutningsvis kommer litteraturlisten min i *kapittel 8*.

2 Rettslig grunnlag

I både barneverntjenestens og fylkesnemndenes arbeid er hensynet til barnets beste førende, jf. bvl. § 4-1. Det følger av bestemmelsen at hensynet skal tillegges «avgjørende vekt», noe som innebærer at lovgiver har gitt barnets beste et sterkt rettslig vern. Samtidig er dette en skjønnsmessig vurdering av et begrep som er dynamisk og vanskelig definerbart. Det skal foretas individuelle vurderinger ut fra hva som er til barnets beste – ikke primært de voksnes eller familiens behov. For å få en forståelse for barneverntjenestens og fylkesnemndas arbeid er det hensiktsmessig å presentere lovverket som utgjør rammene for disse instansene. Denne oppgaven er til syvende og sist en diskusjon om hvordan begrepene «undue hardship», barnets beste og det biologiske prinsipp operasjonaliseres av barnevernet og nemda.

2.1 Gjeldende rett

Det er barnevernsloven som regulerer barnevernets virksomhet. Formålsparagrafen § 1-1 fastslår at barn skal få hjelp og beskyttelse til rett tid, samt sikres gode og trygge oppvekstvilkår. I det første kapittelet kan vi se en avveining mellom hensynet til barnets beste og det biologiske prinsipp. Barnet har rett til å medvirke ved at dets synspunkter skal vektlegges ut fra en vurdering av barnets alder og modenhet, jf. bvl. § 1-6. Bestemmelsen ivaretar her hensynet til barnets beste ved at det er barnets stemme og egne meninger som skal bli hørt og tatt med inn i vurderingene som barnevernet foretar seg.

Det følger av bvl. § 1-7 at barnevernet plikter å samarbeide med både barn og foreldre, samt utøve respekt for dem så langt som mulig i et samarbeid. Med andre ord blir hensynet til barnet og foreldrenes syn her vektlagt, noe som kan forstås som en ivaretagelse av hensynet til barnets beste og det biologiske prinsipp. I bvl. § 4-16 siste punktum fremkommer det at der «hensynet til barnet ikke taler mot det, skal barneverntjenesten legge til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet». Videre fremgår det av bestemmelsens forarbeider i Prop. 169 L (2016-2017: 144) at:

«Omsorgsovertakelser er i utgangspunktet midlertidige og barneverntjenesten skal aktivt arbeide for tilbakeføring der det er mulig og til barnets beste. I disse tilfellene er

*det viktig at tilknytningen mellom barn og foreldre ivaretas i størst mulig grad.
Tilknytning mellom barn og foreldre må vektlegges blant annet ved avgjørelse om
samvær og kontakt».*

Også grunnloven har bestemmelser som direkte omhandler barns rettigheter. Grl. § 104 stadfester barns rett til respekt for sitt menneskeverd, noe som innebærer at de skal høres i saker som gjelder dem i henhold til deres alder og utvikling. Det følger av bestemmelsens annet ledd at barnets beste skal være et «grunnleggende hensyn» ved avgjørelser og handlinger som berører barn. Tredje ledd oppstiller krav til statens sikring av nødvendige økonomiske, sosiale og helsemessige forhold. Bestemmelsen gir et klart signal om at lovgiver tar Norges menneskerettslige forpliktelser på alvor, da de tillegges den høyeste lovmessige trinnhøyden vi har ved grunnloven.

Barnekonvensjonen (heretter BK) er bindende for norsk rett, og er inntatt direkte i mrl. Ordlyden i grl. § 104 kan sees i sammenheng med BK artikkel 3 første ledd som også slår fast at barnets beste skal være grunnleggende ved slike vurderinger. Videre fremgår det av BK art. 12 at partene i konvensjonen skal sikre at barnet høres i saker som vedrører dem når alder og modenhet tilsier det. BK detaljregulerer denne retten i større grad enn det som følger av grl. § 104. Det følger av annet ledd at dette gjelder enhver rettslig eller administrativ saksbehandling, og at det gjelder enten for barnet direkte, eller ved barnet representert via en representant eller et organ. Også i BK er det inntatt en direkte statlig forpliktelse for å sikre barns rettigheter. Et eksempel på dette finner vi i art. 19, hvor det fremkommer av første ledd at staten skal fatte tiltak av både lovmessig, administrativ, sosial og opplæringsmessig karakter.

Art. 20 omfatter barnevernets arbeid, da staten pålegges å gi barn som må tas ut av familiene sine særlig beskyttelse og bistand. I forlengelsen av dette gir art. 25 barnet rett til periodisk vurdering av blant annet forholdene som påvirker plasseringen av barnet. Dette stiller krav til en dynamisk innfallsvinkel til omsorgsovertakelsessaker, og understreker viktigheten av å fortløpende revurdere barnets situasjon opp mot de tiltakene som gjøres, da disse kan være svært inngripende både for barnet og foreldrene.

2.1.1 Samvær

Det fremgår av bvl. § 4-19 at barn og foreldre *har rett til* samvær med hverandre etter omsorgsovertakelse. Dog er det ikke alltid at foreldrene, barnet, barneverntjenesten eller fylkesnemndene vurderer dette likt. Det fremkommer lite detaljert veiledning i forarbeidende til bvl. § 4-19 når det gjelder samværsfastsettelse. I henhold til bvl. § 1-1 skal barnet få «nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid» og det skal sikres at barn «får gode og trygge oppvekstvilkår». Barneverntjenesten er opptatt av at samværet skal være til barnets beste, med utgangspunkt i å opprettholde, styrke og utvikle båndet mellom foreldre og barn, jf. HR-2020-662-S avsnitt 116:

«Også ved anvendelsen av § 4-19 vil lovens § 4-1 legge føringer. Det skal altså legges avgjørende vekt på å fastsette et samvær som er til barnets beste. Som utgangspunkt er det best for barn å ha et samvær med foreldrene som styrker og utvikler båndene mellom dem.»

Samtidig skal ikke samværet være en urimelig belastning for barnet. Disse hensynene utelukker ikke hverandre, men det kan være vanskelig å vekte disse opp mot hverandre da det ikke finnes en fasit. En utfordring her er ingen av barna som omtales i utvalget utenom ett har blitt snakket med gitt deres unge alder. Det betyr at både barneverntjenesten og fylkesnemnda har stor definisjonsmakt på vegne av barnet og hva som anses å være til dets beste. På den annen side kan det hende at instansene ikke anser dette som en ulempe da de dermed utelukkende kan fatte sine faglige vurderinger uten å hensynta barnas meninger. Barnas meninger kan tross alt tenkes å stå i motstrid til hva fagpersoner som etter beste evne utøver skjønn tenker er til barnets beste.

Fylkesnemnda har gjort individuelle vurderinger i den enkelte sak når det gjelder samværsfastsettelsen. De legger avgjørende vekt på at samværsfastsettelsen skal være til barnets beste, jf. bvl. § 4-1. Det er et gjennomgående funn at i de fleste vedtakene har fylkesnemnda fastsatt mer samvær enn hva barneverntjenesten har anbefalt. Dog har fylkesnemnda presisert i flere av vedtakene at barneverntjenesten fortløpende må vurdere om samværet er til barnets beste, om det er i henhold til EMD sine krav og at barneverntjenestene eventuelt må justere deretter.

Samværene skal ikke utgjøre en urimelig belastning for barnet, jf. EMDs dom av 19. november 2019 *K.O. og V.M. mot Norge* [EMD-2016-64808]. Fylkesnemnda er som tidligere nevnt bundet av de vurderingene EMD gjør. Dette da EMD forvalter EMK, samt at EMK med flere konvensjoner er gjort til norsk rett ved menneskerettsloven og grunnloven. Bestemmelsene i menneskerettsloven og tilhørende konvensjoner med protokoller har en såpass sterk posisjon at de ved motstrid skal gis forrang fremfor annen norsk lov, jf. mrl. § 3. Videre stiller gjenforeningsmålsettingen krav til samværets hyppighet og kvalitet, jf. HR-2020-661-S avsnitt 143 – 145.

Når det er snakk om å ha tilsyn under samvær vil det si at det er en ekstra voksenperson til stede i tillegg til samværsforelderen. Det er gjennomgående i vedtakene at barneverntjenesten har anført at det skal gis anledning til å føre tilsyn under samværene. For noen av barna handler det om å kunne gi dem en trygghet, for andre bærer det mer preg av en kontrollfunksjon, mens det for noen er begge deler. Samtidig vil tilsyn gi foreldrene mulighet for å få veiledning under og etter samværene.

2.1.2 Mål om tilbakeføring til biologiske foreldre

I Prop. 133 L (2020-2021) fremgår det at barneverntjenestens arbeid med gjenforening er sentralt og viktig i etterkant av en omsorgsovertakelse. For å oppgi gjenforeningsmålet må det foreligge spesielle og sterke grunner, jf. HR-2020-662-S avsnitt 138. Det fremgår av avsnitt 146 at målet kan oppgis der hvor foreldre anses som særlig uegnet, med tanke på at gjenforening vil skade barnets helse og utvikling. Videre er gjenforeningsmålsettingen fremhevet i nyere høyesterettspraksis og i avgjørelser fra EMD. Der hvor det er tanke om tilbakeføring må samværet fastsettes slik at båndene mellom barn og foreldre kan styrkes og utvikles, jf. HR-2020-662-S avsnitt 128 og HR-2020-661-S avsnitt 131 – 134.

Tilbakeføringsmålet er med andre ord sterkt forankret i rettspraksis fra både Høyesterett og EMD, og unntakene er snevre.

2.2 Introduksjon om «undue hardship»

I det følgende kommer jeg til å gå gjennom sentrale punkter ved begrepet «undue hardship» med utgangspunkt i to høyesterettsdommer og en EMD-dom. Dommene er relevante fordi

de belyser hva som ligger i begrepet. I avsnitt 3.1 kommer jeg til å gå nærmere inn på selve begrepet.

2.2.1 HR-2020-662-S

I HR-2020-662-S avsnitt 129 refereres det til K.O. og V.M.-dommen avsnitt 69 hvor «undue hardship» blir oversatt til urimelig belastning. Videre fremgår det av avsnitt 137 at det må gjøres konkrete vurderinger i samværsfastsettelsen, med barnets beste som overordnet hensyn. Høyesterett poengterer at barn i utgangspunktet skal bo sammen med sine biologiske foreldre, og at det således må legges til rette for å muliggjøre tilbakeføring. Det slås også fast at samværet har en egenverdi i seg selv, selv i de tilfellene hvor det ikke blir tilbakeføring.

I avsnitt 134 henvises det til avsnitt 69 i K.O. og V.M.-dommen med den slutning at dommen ikke kan forstås slik at det blir oppstilt et absolutt minstenivå for samvær. Likevel skal det i henhold til målsetningen om gjenforening gis så mye samvær som kan gis uten av hensynet til barnets beste tilsidesettes. Det vises til at det i de sakene hvor samværet blir begrenset til tre til seks ganger i året er mer krevende å styrke og utvikle relasjonen mellom barn og foreldre. Dog sier Høyesterett at barnet ikke skal bli utsatt for urimelig belastning. Likeledes skal barnet gjenforenes med sine foreldre når det er til barnets beste.

På den annen side er det ikke alltid at gjenforening er mulig, og i avsnitt 138 fremgår det at når det foreligger «spesielle og sterke grunner» kan gjenforeningsmålet oppgis og at samværet fastsettes deretter. Det betyr at det kan være lite eller ingen samvær i slike tilfeller. I HR-2020-661-S blir det oppsummert at gjenforeningsmålet kan oppgis når foreldrene blir vurdert som særlig uegnet, såkalt «particularly unfit», hvis gjenforeningsmålet kan være til skade for barnets helse og utvikling, eller dersom det er betydelig lang tid siden omsorgsovertakelsen. Da må det gjøres en vurdering av barnets behov for stabilitet opp mot gjenforeningsmålet (Alvik, 2021: 23).

2.2.2 HR-2021-474-A

I denne dommen blir det presisert at samværet ikke skal legges nært opp til grensen man vurderer er urimelig belastende for barnet, jf. avsnitt 45. Det vil si at det her inntas et skille mellom hensynet til barnets beste og urimelig belastning da det blir understreket at «*det*

under ingen omstendighet kan gis samvær som vil skade barnets helse eller utvikling». Det er ikke sikkert at gjenforening er mulig for familien per dagsdato, og da kan det i en periode fastsettes begrenset samvær. Dog er ikke det ensbetydende med at gjenforening er umulig, så samværet kan eventuelt trappes opp «når det er forsvarlig av hensyn til barnet». Dette er en viktig presisering, da det understreker kravet til en dynamisk tilnærming ved samværsfastsettelse som tar høyde for at situasjoner kan endre seg.

Videre fremgår det av avsnitt 52-59 at samværsfastsettelsen må ta utgangspunkt i en bred vurdering. Viktige momenter her kan være barnets sårbarhet, tilknytning, foreldrenes funksjon, korttidsplassering/langtidsplassering, kvaliteten på samværene, om det er en sterk konflikt mellom biologiske foreldre og fosterforeldre, samt barnets egen mening. Denne dommen, sammen med HR-2021-475-A og HR-2021-476-A er viktig rettspraksis når det gjelder forholdet mellom hensynet til barnets beste og urimelig belastning. Før disse dommene kom var tilstanden noe mer uavklart i norsk rettspraksis.

Oppsummert skal samværet fastsettes ut fra hensynet til barnets beste. Føringer fra EMD og Høyesterett tilsier at det er til barnets beste å bli gjenforent med sine biologiske foreldre. Dermed vil en viss belastning i forbindelse med samvær anses å være til barnets beste siden det er med på å opprettholde relasjonen til foreldrene. På den annen side virker dette uavklart opp mot BK art. 3 og 9. Artikkel 3 handler om barnets beste mens artikkel 9 handler om retten til å bo med foreldre. Det ser ut til at Høyesterett ikke har gått inn i vurderingen av om hensynet til barnets beste vil bli vurdert ulikt mellom rettskildene, og at det blir lagt til grunn at det er samsvar mellom disse (Alvik, 2021). Dette er relevant for oppgaven min da barneverntjenesten og fylkesnemnda vurderer barnets beste opp mot det biologiske prinsipp i samværsfastsettelsen.

2.2.3 K.O. og V.M. mot Norge

I EMDs dom av 19. november 2019 *K.O. og V.M. mot Norge* (64808/16) avsnitt 69

fremkommer det at samværet skal fastsettes slik at det styrker og utvikler båndene mellom barn og foreldre:

«While the domestic authorities were obliged to facilitate contact to the extent possible without exposing A to undue hardship, in order to guard, strengthen and develop family ties, thus enhancing the prospect of being able to reunify the family in the future, the decisions on contact rights in this case aimed instead only at upholding A's cognitive and intellectual understanding of who her parents were.»

Det fremgår ingen klare føringer for hyppigheten på samværsfastsettelsen, som vil si at det må gjøres individuelle og kontinuerlige vurderinger rundt barnets situasjon. Samvær skal ikke være til en urimelig belastning eller «undue hardship» for barnet. Dermed må samværet fastsettes ut ifra barnets behov for stabilitet og kontinuitet i omsorgssituasjonen. Det er et mål om å fastsette så mye samvær som mulig, så lenge det ikke utgjør «undue hardship» og går på bekostning av hensynet til barnets beste. Som nevnt må det tas kontinuerlige vurderinger rundt dette da barnets behov kan forandre seg i begge retninger. Noen ganger vurderes det også at foreldrene har en manglende samværskompetanse som ikke er til barnets beste, og samvær med dem kan utsette barnet for «undue hardship». Videre fremgår det av dommens avsnitt 60 en plikt til å tilrettelegge for at samværet skal være av god kvalitet. Dersom det er noe som ikke fungerer ved samværet, må det justeres for å få en bedre kvalitet, jf. Strand Lobben-dommen (37283/13) avsnitt 221.

2.3 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg sett nærmere på det rettslige grunnlaget som både barneverntjenesten og fylkesnemnda benytter seg av når de gjør vurderinger om hva som er til barnets beste. Videre har jeg presentert to dommer fra Høyesterett samt en EMD-dom hvor «undue hardship» blir presentert. Disse dommene presiserer hva en urimelig belastning er, som igjen er viktig for vurderingene som barneverntjenesten og fylkesnemnda gjør rundt samværsfastsettelse. Derfor er disse av betydning for vedtakene jeg har analysert og mange av vedtakene kommer inn på disse dommene i vurderingene.

3 Teoretiske perspektiver

I oppgaven har jeg valgt å benytte meg av juridisk perspektiv for å belyse forskningsspørsmålet mitt på best mulig måte. Bakgrunnen for hvorfor jeg har vurdert at dette er et relevant perspektiv er for å se på sammenhengen mellom lovverket og hvordan instanser som barneverntjenesten, fylkesnemnda, Høyesterett og EMD forstår og vurderer ulike begreper. Det kunne ha vært interessant å sett nærmere på blant annet maktperspektiver, men grunnet plassmangel må jeg utelukke det.

3.1 «Undue hardship»

Det er flere tolkninger av begrepet «undue hardship». En tolkning av begrepet er «uforsvarlig belastning» (Sørensen, 2020: 114). Sørensen mener at det ikke nødvendigvis betyr at barn må tåle mer belastning under samvær nå, sammenlignet med tidligere. Videre hevder han at «undue hardship» er nærmere en tålegrense enn en «skadeklausul». Denne påstanden har han basert på tidligere EMD-dommer. Tidligere skal EMD ha satt den øvre grensen for samvær helt opp til punktet hvor barnet blir utsatt for skade (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020: 45). Sørensen kan tolkes dithen vedrørende «skadeklausul» at det ikke skal innfortolkes noe vilkår om at det må ha oppstått skade, men at det heller er snakk om en tålegrense. I rapporten til Alvik (2021: 79) fremgår det at barnets sårbarhet omtales ofte sammen med barnets tålegrense. Det handler om at barnet ikke skal bli utsatt for en urimelig belastning.

Samtidig kan det hevdes at «undue hardship» åpner for at barns behov for stabilitet og ro vektlegges (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2020: 45). En slik tolkning kan støtte en mer tilbakeholden praksis ved samværsfastsettelse, da det ikke er noe vilkår om oppstått skade, men at det heller skal gjøres en skjønnsmessig vurdering av tålegrense. Dette kan videre underbygges av formuleringene i Strand-Lobben-dommen hvor det fremgår at samværet som fastsettes ikke skal skade barnets helse eller utvikling.

Sandberg (2020: 157) har kritisert begrepet «undue hardship» og oversetter det til «urimelig belastning». Hun har stilt spørsmål ved hva som ligger i «undue» og sagt at terskelen for hva som er urimelig ikke bør settes for høyt.

En særdeles viktig problemstilling melder seg: Finnes det en tålegrense for hvor mye samvær et barn skal tåle og hvor skal samvær legges i forhold til en slik rød linje? I kjølvannet av EMD-dommene har begrepsparet barnets beste og «undue hardship» skapt forvirring. Det er flere som blander disse hensynene sammen og ikke ser forskjell mellom dem (Alvik, 2021). Det er grunn til at jeg forsøker å trå varsomt frem.

På den ene siden skal barnets beste være det overordnede hensynet. På den annen side er det slik at samvær ikke skal være en urimelig belastning for barnet. Dog kan barnet bli pålagt noe belastning for å prøve å oppnå gjenforeningsmålet, da det skal mye til for å oppgi gjenforeningsmålet.

De to ovenstående tolkningene av begrepet viser at det ikke finnes et fasitsvar. Høyesterett og EMD har ikke gitt en klar definisjon på innholdet i begrepet «undue hardship». Dette medfører at det må foretas skjønnsmessige vurderinger i den enkelte sak for om hva «undue hardship» vil innebære for det enkelte barn. Det betyr at barneverntjenesten har en viktig jobb for å kartlegge og vurdere dette for å komme med anbefaling om riktig samværsmengde. Videre i oppgaven kommer jeg til å benytte meg av Sandberg sin oversettelse av begrepet, nemlig urimelig belastning. Dette begrepet henger tett sammen med hensynet til barnets beste, noe jeg vil komme nærmere innpå i kapittel 6.

3.2 Hensynet til barnets beste

Hensynet til barnets beste tillegges stor vekt og anses som et grunnleggende hensyn i barnevernssaker (Sandberg, 2020). Samtidig vil vurderinger rundt hva som er til barnets beste være basert på skjønn hvor det gjøres konkrete vurderinger i den enkelte sak (Kane, 2018). Prinsippet om barnets beste ble i 2014 gjort til et overordnet rettsprinsipp ved at det ble innarbeidet i grl. § 104 annet ledd, noe som kan sies å ha styrket barns rettsvern. Dette samsvarer godt med BK art. 3 nr. 1, hvor det fremgår at barnets beste skal være det grunnleggende hensynet i alle avgjørelser som berører barn (Stang, 2015: 115).

Denne masteroppgaven tar som nevnt utgangspunkt i vedtak fra fylkesnemnder hvor barneverntjenesten har overtatt omsorgen for barnet og det skal bli fastsatt samvær mellom

barn og biologiske foreldre. Barnevernlovens kapittel 4 er relevant her. I bvl. § 4-1 første punktum blir det stilt krav til at det å finne tiltak som er til det beste for barnet skal tillegges «avgjørende vekt». Denne formuleringen indikerer at barnets beste er et tungtveiende og essensielt hensyn. Likeledes fremgår hensynet til barnets beste av grl. § 104 annet ledd og barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1, men ikke med en like sterk ordlyd.

På den annen side kan man stille spørsmålstegn ved om denne vektingen kan gjøre barnets stilling for sterk, at det kan gå på bekostning av familieverdier. I bestemmelsens annet punktum fremgår det at det skal legges vekt på stabil og god voksenkontakt, samt kontinuitet i omsorgen. Dette kan ikke tolkes som et direkte uttrykk for det biologiske prinsippet, ettersom det ikke fremgår at voksenkontakten trenger å være med biologiske foreldre eller med andre voksne i familiær omgangskrets. På den annen side kan bestemmelsen innebære at det biologiske prinsippet blir ivaretatt ved at fortsatt kontakt med biologiske foreldre vil kunne gi god stabilitet og kontinuitet i omsorgen i de tilfellene hvor dette er mulig.

Bvl. § 4-12 oppstiller vilkårene for omsorgsovertakelse. Når første ledd er oppfylt, og omsorgsovertakelse vurderes som nødvendig etter annet ledd, skal det mye til for at omsorgen likevel ikke overtas ut fra barnets beste. Når det skal vurderes om hva som er til barnets beste må det tolkes i lys av BK art. 3 nr. 1:

«Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn».

Her blir barnets beste tolket ut fra barnekomitéens generelle kommentar nr. 14 om at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn; det er et rettsprinsipp, en individuell rettighet og en saksbehandlingsregel (Stang, 2015: 116). For å kunne ta hensyn til barnets beste er det nødvendig at det blir foretatt en helhetsvurdering i den enkelte sak. Det er også av stor betydning å høre hva barnet selv tenker. I henhold til BK art. 12 og bvl. § 6-3 skal barnet gis anledning til å uttale seg og uttalelsene skal tillegges vekt. Dog er det mer utfordrende for de yngre barna å fortelle, og kanskje også å vite, hva som er til deres eget

beste. Noen har lite eller dårlig språk, mens andre er umodne. Det er som nevnt disse barna jeg ønsker å rette fokuset mot.

På den annen side er det ikke nødvendigvis slik at barnet får det slik det ønsker. Det er de voksne som tar avgjørelser og makten er dermed paternalistisk (Sandberg, 2016). I saker som omhandler omsorgsovertakelse er det barneverntjenesten som må ta en helhetsvurdering på hvordan barnets beste vil bli ivare tatt på best mulig måte. Fokuset er da på at det ikke skal føre til alvorlig skade hos barnet, samtidig som det skal ha en positiv innvirkning på barnets omsorgssituasjon (Brynildsrud, 2019). Dette er en skjønnsmessig vurdering for det enkelte barn, og barneverntjenesten kan dermed vurdere ulikt innad i en søskenflokk.

Samtidig må man være oppmerksom på at dette ikke går på bekostning av andre konvensjoner, som EMK. Som nevnt er EMK inkorporert i norsk lov, og retten til familieliv i EMK artikkel 8 har fått grunnlovvern jf. grl. § 102. Dette hensynet er sentralt i forholdsmessighetsvurderingen EMD tar i den enkelte avgjørelse, og er et integritetsvern for barn (Stang, 2015).

3.3 Det biologiske prinsipp

Det fremgår av grl. § 104 tredje ledd annet punktum at:

«Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for barnets utvikling, herunder sikre at barnet får den nødvendige økonomiske, sosiale og helsemessige trygghet, fortrinnsvis i egen familie».

Ved at det blir presisert at dette fortrinnsvis skal skje i egen familie indikerer det at det biologiske prinsipp tillegges vekt. Dette kan ses opp mot EMK art. 8 om retten til respekt for privatliv og familieliv:

«1. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.

2. Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter».

I Prop. 120 L (2013–2014) fremgår det at vilkåret «nødvendig i et demokratisk samfunn» har et krav om forholdsmessighet mellom mål og middel. Det er et krav om at inngrepet ikke skal være større enn nødvendig, og at det må vurderes om tiltak er tilstrekkelig. Det kan være et brudd på EMK når det blir en uforholdsmessighet mellom virkemidlene og målet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014). Her blir det gjort vurderinger etter skjønn. I de tilfellene hvor det blir vurdert at det er til barnets beste med en plassering må det også dannes et grunnlag for samværsfastsettelse. I disse vurderingene vil det bli vurdert om barneverntjenesten kan sette inn hjelpetiltak for å avhjelpe situasjonen, men det er ikke alltid at det er mulig. Fylkesnemnda har mulighet til å vurdere at det er nødvendig med omsorgsovertakelse og de kan også fastsette lite samvær.

Som vi har sett er barnevernets arbeid regulert av en lang rekke rettskilder. Disse legger både direkte og indirekte føringer for de vurderingene som skal gjøres når det kommer til omsorgsovertakelser og samværsfastsettelse. Likevel er barnevernets arbeid preget av skjønnsmessige vurderinger, noe som medfører at den juridiske teorien har få fasitsvar når det gjelder samværsfastsettelse. Den røde tråden i arbeidet er en skjønnsutøvelse som er godt forankret i lovverket og den praksisen som EMD og Høyesterett har lagt seg på når det gjelder samværsfastsettelse.

3.3.1 Vektingen av hensynet til barnets beste og det biologiske prinsipp

I det første kapittelet i barnevernloven fremkommer det en avveining mellom hensynet til barnets beste og det biologiske prinsipp. Bvl. § 1-6 omhandler barns rett til medvirkning. Bestemmelsen innebærer at dersom barnet er i stand til å danne egne synspunkter, så skal barnet bli lyttet til å bli hørt i sin sak. Dog må dette vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet. Bestemmelsen kan forstås som et uttrykk for ivaretagelse av hensynet til barnets beste ved at barneverntjenesten må lytte til barna og deres synspunkter. På den

annen side så er det ikke alle barn som får uttrykt seg til barneverntjenesten, for eksempel de yngste barna. Hensynet til deres beste er helt avhengig av hvordan alle partene rundt definerer det for dem, samt hvordan fylkesnemndene vurderer det.

Videre fremgår det av bvl. § 1-7 at barnevernet plikter å samarbeide med barnet og foreldrene i arbeidet de gjør. Barnevernet skal gjøre dette ved å utøve respekt for barn og foreldre, samt samarbeide så langt det lar seg gjøre. I denne bestemmelsen blir altså hensynet til barnets beste vektlagt, i tillegg til foreldrenes synspunkt. Bestemmelsen kan dermed forstås som en ivaretagelse av både hensynet til barnets beste og det biologiske prinsipp.

Som nevnt innledningsvis tar jeg utgangspunkt i vedtak hvor barneverntjenesten har overtatt omsorgen for barna. Dermed er også bestemmelsene i barnevernloven kapittel 4 interessante. I bvl. § 4-1 fremkommer hensynet til barnets beste, og i første punktum blir det stilt krav til at det skal legges «avgjørende vekt» på å finne tiltak som er til beste for barnet. Her indikerer ordlyden at barnets beste er sentralt og således et tungtveiende hensyn. Dette ser vi også i grunnlovens § 104 annet ledd og barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1 hvor hensynet til barnets beste blir presisert.

Videre følger det av bestemmelsens annet punktum at det skal legges vekt på at barnet skal få stabil og god voksenkontakt, og kontinuitet i omsorgen. Her kan man anse at det biologiske prinsippet ivaretas, selv om det som nevnt ovenfor ikke nødvendigvis er slik. I bestemmelsen er fokuset på en voksenkontakt som er til barnets beste, uavhengig av hvorvidt det er biologiske foreldre eller andre trygge voksenpersoner rundt barnet.

Kjernen i barneverntjenestens arbeid er å vekke hensynet til barnets beste opp mot gjenforeningsmålet, det biologiske prinsippet. Dette er en utfordrende oppgave, spesielt når det tilkommer nye elementer som 'unødig tyngende', som forstyrrer barneverntjenestens vurderinger. Ifølge rådende konsensus på feltet er det helt nødvendig å foreta en helhetsvurdering for å kunne ta en avgjørelse som er til barnets beste (Brynildsrud, 2019). Samtidig er det essensielt å se dette i lys av formålsbestemmelsen som finnes i bvl. § 1-1:

«Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår».

Det er ikke alltid at barneverntjenesten får barnets beste og gjenforeningsmålet til å samsvare, og det finnes ingen fasit på hvordan disse balanseres på en best mulig måte da det tufter på skjønnsmessige vurderinger. Begrepet barnets beste er dynamisk og vanskelig definerbart, noe som kan gjøre avveiningen av barnets beste opp mot urimelig belastning til en krevende vurdering, spesielt for barnevernet. EMD sitt utgangspunkt er at det er til barnets beste å opprettholde kontakt med foreldrene. Dette fremkommer blant annet i *K.O. og V.M. mot Norge* (64808/16) avsnitt 69. Her kan man tolke at EMD vurderer at barnet tåler en viss belastning, så lenge det ikke utgjør urimelig belastning. Barnevernet er som offentlig myndighet bundet av EMDs tolkninger fordi det følger av menneskerettsloven og grunnloven at EMK skal gjelde som norsk rett.

Innunder hensynet til barnets beste er det gitt retningslinjer for hvordan dette hensynet skal anvendes. EMD har presisert at barnets beste er av overordnet betydning, «of paramount importance». Utgangspunktet er at det er til barnets beste å vokse opp hos biologiske foreldre. I det ligger det at omsorgsovertakelse er et midlertidig tiltak. Når det er nødvendig for å beskytte barnet er det klare utgangspunktet at barnet skal tilbakeføres til foreldrene når foreldrene har fått bedre omsorgsevne. Samvær må derfor praktiseres slik at relasjonen blir opprettholdt med tanke på at gjenforening blir mulig, og således til barnets beste (Alvik, 2021).

Norge har blitt dømt av EMD, og disse dommene samt etterfølgende høyesterettspraksis er blitt en viktig rettskilde for tolkning i barneverntjenestens arbeid. I HR-2020-662-S fremkommer det at foreldrene hadde krav på mer samvær for å kunne jobbe for tilbakeføring når omstendighetene tilsier det. Høyesterett mener at samvær har en egenverdi, så lenge det ikke utsetter barnet for «urimelig belastning» (Sandberg, 2020). Det tolker jeg dithen at «belastende» samvær kan gjennomføres, men er det til barnets beste? Her må det gjøres konkrete vurderinger i den enkelte sak om når belastningen blir

«urimelig». Man kan stille spørsmål ved om det skal opereres med en tålegrense for hvor mye belastning barnet skal utsettes for. Dog vil et nytt spørsmål bli om det er til barnets beste å i det hele tatt bruke en tilnærming hvor tålegrensen skal utforskes.

I HR-2021-474-A presiseres det ytterligere at samværsomfanget ikke «skal legges nært opp til denne grensen» mot urimelig belastning. Det kan forstås som at gjenforening ikke alltid er mulig her og nå, og at det dermed kan være begrenset samvær i en periode. Både EMD og det norske barnevernet tillegger altså hensynet til barnets beste stor vekt. Når vi likevel ser at Norge dømmes i EMD kan det tenkes at det er selve definisjonen på hva barnets beste innebærer som tolkes forskjellig av EMD og barnevernet. Dette kommer jeg tilbake til i avsnitt 6.1.

På den ene siden er hensynet til barnets beste av overordnet betydning, og EMD vektlegger det biologiske prinsippet som en retningslinje her. Det vil si at EMD vurderer at det i utgangspunktet er til barnets beste å vokse opp hos biologiske foreldre, og at barnet skal tilbakeføres når foreldrene har gjenvunnet sin omsorgsevne og kan gi barnet forsvarlig omsorg, jf. bvl. § 4-21, HR-2020-661-S og HR-2020-662-S. Det fremkommer videre av dommene at en viss belastning for barnet anses å være til barnets beste for å opprettholde båndet til foreldrene. Samtidig vil ikke foreldrenes rett til familieliv gå foran barnets rett til privatliv, og dette må vurderes i den enkelte sak.

Det kan fremstå som at EMD samlet sett vektlegger det biologiske prinsippet sterkere enn det norsk barnevern har gjort, da barnevernet virker å ha tolket barnets beste på en måte som går på bekostning av det biologiske prinsippet, med hensikt om å skjerme barnet fra større belastning. Til tross for at hensynet til det biologiske prinsippet hos EMD delvis grunnis i hensynet til barnets beste er det her en markant forskjell i måten EMD og barnevernet har valgt å se det biologiske prinsippet opp mot barnets beste. På denne måten har den norske praksisen vært mer restriktiv med samvær og dermed stilt strengere krav for tilbakeføring enn den linjen som EMD ser ut til å legge seg på. Dette kan være en forklaring på hvorfor EMD har felt Norge i avgjørelsene jeg kommer nærmere inn på senere i oppgaven.

På den annen side er det av betydning at barneverntjenesten ikke blir for redde for EMD og ikke glemmer de norske verdiene. Det kan få negative konsekvenser for barnet dersom barneverntjenesten nå begynner å legge inn en for god margin for å være sikker på at saken ikke tas til EMD. Hvis det skjer kan det som av barnevernet oppriktig oppfattes som barnets beste komme i andre rekke for å unngå nettopp domfellelse i EMD. Dette vil kunne skape en rigid praksis som svekker den sterke stillingen barnets beste skal ha. Den skjønnsmessige vurderingen må fortsatt ligge til grunn slik at løsningen på best mulig måte kan tilpasses barnets situasjon. Denne skjønnsvurderingen er det barnevernet som står for og deres mandat må tydelig ikke svekkes av andre instansers syn på barnets beste opp mot urimelig belastning.

Vektingen av barnets beste opp imot det biologiske prinsipp er vanskelig, og EMD legger til grunn at disse hensynene skal balanseres. Dog er det ikke gitt at de to går sammen, og man kan undre seg over om det er mulig å balansere disse på en god måte. Det finnes altså ikke et fasitsvar på hvor denne terskelen går og fylkesnemndene må derfor ta en skjønnsmessig vurdering.

Hittil har vi sett at EMD og norsk rettspraksis har skilt seg når det gjelder vektingen av det biologiske prinsippet og synet på hva som er til barnets beste. Dette vil jeg gå nærmere inn på i analysedelen hvor jeg som nevnt skal gjennomgå vedtak fra fylkesnemnda med henblikk på å belyse hvilke vurderinger barnevernet og fylkesnemnda har gjort i saker om samværsfastsetting, og hvorvidt EMDs vurderinger medfører endringer som gjør disse vurderingene annerledes.

3.4 Skjønnsmessige vurderinger

I vurderinger som både barneverntjenesten og fylkesnemnda foretar seg finnes det sjeldent et entydig svar og det blir foretatt skjønnsmessige vurderinger. Skjønn er der hvor det er svake normative holdepunkter for å komme frem til en beslutning (Grimen & Molander, 2008: 179). I denne prosessen resonneres det frem til et handlingsvalg for å finne ut av hva som er det beste i den enkelte sak. Noe som er essensielt for å utøve skjønn er gode evner til å vurdere, mener Grimen og Molander (2010). Vurderingene tar hensyn til den

informasjonen som foreligger for å komme frem til en konklusjon om hva som bør gjøres i den konkrete sak. Videre deler Grimen og Molander (2008) skjønn i to forståelsesmåter. Den ene er å anse skjønn som en kognitiv aktivitet i form av fornuftig resonnering i en uklar situasjon hvor det må tas en beslutning. Dette er epistemisk skjønnsutøvelse. Den andre måten å forstå skjønn på er strukturell forstand. Det innebærer at skjønn er en mulighet til å ta vurderinger og beslutninger med en tildelt frihet, som anses som akseptable (Grimen og Molander, 2008).

Både barneverntjenesten og fylkesnemnda må forholde seg til lover, forarbeider og rettspraksis i sine vurderinger. Det vil si at de har føringer for hvordan de skal utøve sitt faglige skjønn. Samtidig er det noen essensielle prinsipper som de ikke kan unngå. I henhold til legalitetsprinsippet skal alle inngrep som myndighetene gjør ha hjemmel i lov, jf. grl. § 113. Alle borgere skal kunne ha en forventning til at lovverket og rettssystemet ivaretar deres rettigheter og er forutberegnelig. Når det er snakk om store inngrep som omsorgsovertakelse og samværsfastsettelse stilles det strengere krav til at ordlyden i bestemmelsene ikke må bli tolket for utvidende, for å ivareta legalitetsprinsippet (Boe i Graver, 2019: 85). Likeledes er den forvaltningsmessige regelen om likhetsprinsippet sentral. Den stiller krav til at skjønnsmessige vurderinger ikke skal medføre usaklig forskjellsbehandling, men at like saker skal behandles likt. Slik som vi vil se i analysedelen gjør fylkesnemnda og barneverntjenesten ulike skjønnsmessige vurderinger og vektlegger ulike momenter.

3.5 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg presentert de teoretiske perspektivene som jeg har benyttet meg av gjennom masteroppgaven. Disse perspektivene – «undue hardship», hensynet til barnets beste, det biologiske prinsipp og skjønn er viktig å se i en helhet for å komme frem til en beslutning som ivaretar hensynet til barnets beste og det biologiske prinsipp, samtidig som det ikke skal være en urimelig belastning for barnet. Dette er en vanskelig avveining hvor det er nødvendig å bruke faglig skjønn.

4 Metode

I prosessen med å besvare forskningsspørsmålet mitt har jeg benyttet meg av kvalitativ metode i form av juridisk teori og tematisk dokumentanalyse. Bakgrunnen for valget av denne metodologisk-teoretisk kombinasjonen er at jeg ved å benytte meg av juridisk teori kan få et bedre grunnlag for å forstå vedtakene som jeg analyserer. Videre hjelper tematisk dokumentanalyse meg med å få en bedre forståelse av hvordan vurderingene henger sammen og hva de kan bli påvirket av. Ved bruk av denne metoden går jeg i dybden på vedtakene for å få en bedre forståelse av deres vurderinger, samt at det kan gi innblikk i hvordan EMD-dommene har påvirket barneverntjenestens og fylkesnemndenes vurderinger, eventuelt på hvilken måte. Jeg er nysgjerrig på hvordan barnets beste blir vurdert og vektlagt når barna er så unge som den gruppen jeg har valgt. Gjennom tematisk dokumentanalyse analyserer jeg barnevernets og fylkesnemndenes vurderinger knyttet til barnets beste og urimelig belastning opp mot det biologiske prinsipp.

4.1 Kvalitativ metode

Kvalitativ forskningsmetode brukes blant annet for å forstå mennesker i en sosial kontekst, samt å få frem hvordan ens egne opplevelser blir vektlagt (Magnusson & Maracek, 2015). Mange tenker at kvalitativ metode utelukkende retter seg mot intervjuer og observasjon, men det har blitt mer vanlig å tolke dokumenter i lys av et interaksjonistisk perspektiv (Mik-Meyer, 2005). Det innebærer å forstå dokumentene, her fylkesnemndsvedtakene, i kontekst og at forskerens tilstedeværelse og fortolkninger tas med (Ulvik, 2014). Dette er også kjent som den hermeneutiske sirkel. Det er en forståelseshorisont som gir oss et nytt ståsted til å forstå noe nytt ved at man ser på hvordan man skal forstå de ulike delene opp mot helheten (Johannessen et.al 2018). Min forforståelse av tematikken har bidratt til hvilke tanker jeg har hatt på forhånd og hvilke spørsmål og temaer jeg har valgt å fokusere på. For å kunne forstå hvordan både barneverntjenesten og fylkesnemnda vurderer samværsfastsettelsen er det nødvendig å se ulike deler av deres vurdering for å kunne forstå hvordan fylkesnemnda kom frem til sin slutning (Jenssen, 2020).

4.1.1 Dokumentanalyse

I saker som omhandler omsorgsovertakelse og samværsfastsettelse er det mye byråkrati hvor det skal skriftliggjøres og vurderes. Når saker er oppe i fylkesnemnda foreligger det som oftest mye dokumentasjon fra partene, blant annet fra barneverntjenesten. De to instansene anfører hvert sitt standpunkt i sakene som fremkommer etter hverandre i dokumentene, slik at kontrastene er tydelige og kan benyttes til analyse av hvordan begrepet barnets beste konstrueres i praksis gjennom systemet. Derfor vurderer jeg at dokumentanalyse er en nyttig metode å bruke for å belyse forskningsspørsmålet mitt på best mulig måte. Bakgrunnen for at jeg velger å kun analysere fylkesnemndsvedtak, og ikke tar med intervjuer eller statistikk, er for å utelukkende se på vurderingene som blir gjort i vedtakene ettersom det er her forholdet mellom barnevernet og nemda fremtrer. Grunnen til hvorfor jeg anser at tematisk dokumentanalyse er en egnet metode er for at jeg da får tilgang til de vurderingene som fremgår av vedtakene. Dersom jeg hadde gjennomført intervjuer med informanter hadde jeg fått mer subjektive erfaringer med tematikken og det er ikke sikkert at det er mange kontaktpersoner som har hatt flere plasseringer i dette tidsrommet. Videre hadde jeg måttet intervjuet fylkesnemndene også for å få deres erfaringer. Jeg vurderte at det fort kunne ha blitt en for stor oppgave eller for uoversiktlig.

I vedtakene fremgår det også om barnevernet og nemnda benytter seg av nyere rettspraksis fra Høyesterett og EMD. Jeg har en antakelse om at mange av vedtakene vurderer hensynet til barnets beste med utgangspunkt i EMD-dommene og Høyesterettsavgjørelser. Dette på bakgrunn av at dommene ble avsagt så nylig som i mars 2020, kort tid etter domsavsigelsene mot Norge i EMD, og er således relevante for vedtakene jeg skal analysere. Dersom jeg hadde valgt å benytte meg av intervjuer hadde jeg trolig fått en mer subjektiv opplevelse rundt tematikken, fremfor når jeg nå selv analyserer vedtakene uten å få andres meninger rundt det vedtakene omhandler. Min tilstedeværelse i analyseprosessen får en annen rolle enn i analyse av et mer subjektivt materiale; det viser seg gjennom teksten min.

I en dokumentanalyse er dokumenter essensielle. Ifølge Suzanne Briet består et dokument av symbolske tegn som er nedtegnet med formålet om å «representere, gjenskape eller påvise et fysisk eller intellektuelt fenomen» (Asdal & Reinertsen, 2020:15). Dokumenter dokumenterer noe samtidig som de er relasjonelle og knytter seg til noe. Grunnen til at jeg

har valgt å benytte meg av dokumentanalyse er at det er mye relevant informasjon i vedtakene, og jeg er interessert i å se nærmere på hvordan hensynet til barnets beste blir tillagt vekt ved samværsfastsettelse. Og forholdet mellom de forvaltende enhetene også EMD og Høyesterett. Vedtakene er av avgjørende betydning for hvor mye samvær barnet får med sine foreldre, og det er derfor interessant å analysere dem for en klarere formening om hvordan hensynet til barnets beste etableres. Samtidig er det viktig å være bevisst på at disse fylkesnemndsvedtakene ikke kan anses som objektiv kunnskap, men at den er situert innenfor fylkesnemndas rammer med tanke på aktuelle lover og rettspraksis (Mik-Meyer, 2005: 193-195). Når eksempelvis barneverntjenesten leser fylkesnemndsvedtak skaper det en ny forståelse av hva som er viktige momenter ved samværsfastsettelse, noe som igjen får konsekvenser for barneverntjenestens praksis. Dette omtales som hermeneutisk sirkel (Ulvik, 2014).

Fylkesnemndsvedtakene er sekundærdata, som vil si at de er allerede eksisterende dokumenter (Mik-Meyer, 2005). Der kobles fortid, nåtid og fremtid om hensynet til barnets beste. Fylkesnemnda er avsenderen av dokumentene, et organ som har mye makt. Slutningene de kommer til er helt avgjørende for partene og barnas framtid, og kan anses som et førende verktøy for hva som blir gjeldende videre (Asdal & Reinertsen, 2020). Et vedtak fra en fylkesnemnd kan resultere i en endring av samværsomfanget, og således ha en stor innvirkning på barnets liv.

For å kunne få svar på forskningsspørsmålet er det nødvendig å analysere et antall vedtak. Asdal og Reinertsen (2020:177) mener at det er nødvendig med grundighet og presisjon. Nemda modererer de profesjonsfaglige vurderingene barneverntjenesten foretar. Bakgrunnen for dette er at det kan spare meg for merarbeid. Derfor er det lurt å ha god oversikt over dokumentene som skal leses, samt å lage tabeller som kan hjelpe meg å plukke ut relevant informasjon for å kunne besvare forskningsspørsmålet. En viktig del av analysearbeidet av disse 58 vedtakene er derfor å lage tabellene som avstedkommer mest mulig utbytte av informasjonsinnhentingene jeg har gjennomført. Dette kommer jeg nærmere tilbake til.

4.1.2 Tematisk analyse

For å plukke ut det som er relevant for forskningsspørsmålet mitt i vedtakene har jeg gjennomført en tematisk analyse. Formålet med en tematisk analyse er å finne frem til temaer og kategorier som er interessante og relevante i dataene mine. Dermed vil en tematisk analyse bidra til å besvare forskningsspørsmålet (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2018). Analysen består av fire faser: forberedelse, kode, kategorisering og rapportering. I *forberedelsesfasen* valgte jeg ut 58 vedtak fra fylkesnemnder som oppfylte de kriteriene jeg hadde satt meg (jf. avsnitt 1.3.2). Samtlige vedtak er blitt lest i sin helhet, minst to ganger. Formålet i denne fasen er å få oversikt over materialet. Den neste fasen er *kodefasen* hvor fokuset har vært å fremheve viktige poeng i en spørsmålsdrevet prosess (Johannessen et al., 2018: 285). Dette er viktig for å holde kodingen aktuell opp mot forskningsspørsmålet. Da jeg leste vedtakene markerte jeg relevante ord i selve vedtakene, i tillegg til at jeg skrev mine refleksjoner ned for hånd.

Etter å ha kodet vedtakene begynte jeg med *kategorisering* hvor jeg fikk et overblikk og skapte en helhetsforståelse av hvordan detaljene henger sammen. Dette ble gjort ved å sortere dataene mine og lage flere temaer som har viktige fellestrekk. Her kunne avgrensning bli en utfordring, og det var av stor betydning at jeg klarte å trekke ut det som var mest relevant for å kunne besvare forskningsspørsmålet på en god måte (Johannessen et al., 2018: 295). Jeg delte materialet inn i to kategorier: barnevernets vurderinger og fylkesnemndas vurderinger. Jeg har vurdert at det ville bli for massivt og utover rammene for en masteroppgave å analysere de 58 vedtakene som jeg anser som mitt utvalg. Derfor har jeg dybdeanalysert fem av disse. Det gjør jeg senere i teksten ved å først informere kort innledningsvis om omstendighetene i hver sak før jeg ser nærmere på henholdsvis barnevernets og fylkesnemndas vurderinger knyttet til samværrets hyppighet, omfang, gjenforeningsmål, tilsyn og barnets omsorgsbehov.

Til slutt gjenstår *rapportering* av dataene. I denne fasen handler det om å besvare forskningsspørsmålet mitt ved å fremstille hva jeg har kommet fram til (Johannessen et al., 2018: 301). Denne prosessen har vært overlappende med kategoriseringsfasen, og slik har underkategoriene vokst seg frem underveis i arbeidet. Denne prosessen har gjort oppgaven dynamisk ved at jeg underveis har fått nye tanker og innspill for å klare å forstå helheten.

4.1.3 Hermeneutisk tilnærming

Hermeneutikk som vitenskapsteoretisk retning har sitt opphav i teksttolkning. Fokuset er på å fortolke og å forstå hvordan mennesker på bakgrunn av bestemte erfaringer, viten og perspektiver tilskriver mening til ting og fenomener (Kristiansen, 2017: 154). Det er helt sentralt hvordan situasjon og historie er med på å prege en tekst (Gadamer, 2010). Gilje (2019: 11) sier at en hermeneutisk tolkning innebærer ikke bare å forstå eller fortolke teksten, men også å avdekke en dypere mening eller underliggende sammenheng. Det handler om å forstå det som ligger bak teksten. Jeg har dannet meg en hypotese om at barnevernet, fylkesnemnda, Høyesterett og EMD har ulike forståelser av hva som er til barnets beste. Gjennom denne tilnærmingen har jeg fått en bedre forståelse av dette.

Når man skal analysere et dokument er det av betydning å være bevisst på hvilke forforståelser man har da det påvirker tolkningene våre og kan potensielt gi oss skylapper (Asdal, 2020: 22). I mine utvalgte vedtak er det fylkesnemnda som til slutt kommer med sine vurderinger i de enkelte sakene. Dermed har fylkesnemnda her gjort vurderingene som jeg ser nærmere på. Vedtakene er skrevet i en juridisk diskurs som er preget av kontekst, lovverket og bestemt tidspunkt. Dog er det ikke nødvendigvis slik at andre tolker det som fremgår i vedtakene på samme måte som fylkesnemnda. Hermeneutikken er opptatt av at vi mennesker erfarer verden i en bestemt kontekst, som igjen påvirker vår forståelse av verden (Kristiansen, 2017: 156). I en dokumentanalyse er det derfor av betydning å beskrive tolkningsprosessen ved å bruke hermeneutisk sirkel. Grunnen til det er at det i analyseprosessen kontinuerlig utvikles en ny forståelse av tematikken og begrepene jeg analyserer.

Min forforståelse og antakelse av forskningsspørsmålet mitt er at barneverntjenesten i kjølvannet av EMD-dommene er blitt mer ettergivende i samværsfastsettelsen da de er bekymret for å bli dømt flere ganger i EMD. Dermed er min bekymring at barneverntjenesten går på akkord med egne definisjoner om hva som er det enkelte barns beste og foreslår mer samvær enn hva som er urimelig belastende for barnet. Dette er derfor et viktig perspektiv, fordi barnevernet trenger oppdatert kunnskap om egen praksis.

4.2 Juridisk metode

I dette kapittelet skal jeg gjøre rede for den juridiske metoden som ligger til grunn for vurderingen av de rettslige rammene som barnevernet og fylkesnemnda er bundet av. Bakgrunnen for at dette er relevant for oppgaven er at det i fylkesnemndsvedtakene blir gjort vurderinger etter eksempelvis barnevernloven, grunnloven, barnekonvensjonen og EMD-dommer. Barnevernets virksomhet reguleres gjennom flere rettskilder. Mest praktisk er lovbestemmelser og rettspraksis. Jeg vil komme inn på disse i de følgende avsnittene, samt presentere noen sentrale rettsprinsipp som gjelder lovtolkningen. Prinsippene sier noe om hvordan lovbestemmelsene skal forstås i sammenheng med hverandre og hvordan disse skal vektas mot hverandre, noe som er viktig å belyse i en oppgave som i stor grad tar for seg praksis fra Høyesterett og EMD, samt grunnlovsbestemmelser.

Blant lovbestemmelsene er det spesielt bestemmelsene i lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 nr. 100, Kongeriket Norges Grunnlov av 17.mai 1814 (heretter grl.), og lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett av 21.mai 1999 nr. 30 (heretter mrl.) som er aktuelle. Jeg kommer til å gå nærmere inn på de enkelte bestemmelsene i disse lovene i neste kapittel.

Menneskerettsloven inkorporerer flere sentrale konvensjoner i norsk rett, blant annet Den europeiske menneskerettskonvensjonen (heretter EMK) og FNs barnekonvensjon, jf. mrl. §§ 2 og 3. Mrl. § 3 har i tillegg lovfestet at bestemmelsene i konvensjonene som er omfattet av loven ved motstrid skal gis forrang fremfor bestemmelser i annet lovverk. Dette medfører en tydelig styrkning av menneskerettighetenes stilling fra lovgivers side, noe som underbygges i grl. kapittel E som omhandler menneskerettighetene. Det har også gitt barn rettigheter, både materielle og prosessuelle, i form av partsrettigheter, rett til hjelp og beskyttelse mot omsorgssvikt, rett til familieliv samt rettferdig rettergang (Oppedal, 2013).

Gr. § 92 fastslår at staten er forpliktet til å respektere og sikre menneskerettighetene. I de videre bestemmelsene i kapittel E fremgår menneskerettighetene av egne bestemmelser. Menneskerettsloven gjorde menneskerettighetene til norsk rett allerede ved ikrafttredelsen i 1999, mens endringen i grl. først skjedde i 2014. Grunnlovfesting av

menneskerettighetene er et sterkt uttrykk for at menneskerettighetene skal ha en solid forankring i norsk rett, i tråd med lex superior-prinsippet.

Lovforarbeider er en sentral rettskilde som belyser lovgivers intensjon med lovbestemmelsene. De er dokumenter utarbeidet i forbindelse med vedtakelsen av lovene og gir et direkte uttrykk for hensynene bak de enkelte bestemmelsene, noe som kan utdype og supplere formuleringer i lovteksten. Når ordlyden i lovteksten er uklar gir forarbeidene ofte en god retningslinje for hvordan bestemmelsen skal tolkes. Med utgangspunkt i lovgivers intensjon dannes grunnlaget for å kunne trekke analoge eller antitetiske slutninger ut fra den enkelte bestemmelsen i den aktuelle loven.

I tillegg til lovbestemmelsene og rettspraksis har vi enkelte vektingsprinsipper i norsk rett, som innebærer regler for hvordan lovbestemmelser skal vektes ved motstrid. Det første prinsippet er lex superior-prinsippet, som innebærer at lover av høyere rang gis forrang fremfor lover på lavere trinnhøyde. Eksempelvis går Grunnloven fremfor alminnelig lov, og alminnelig lov som barnevernloven, fremfor forskrift. Deretter har vi lex specialis-prinsippet som handler om at det ved konflikt mellom lover av samme rang skal gis forrang til den mest spesialiserte loven. Det siste prinsippet er lex posterior-prinsippet. Også dette prinsippet handler om konflikt mellom lover av samme rang. Ved slik konflikt skal den nyere loven gis forrang fremfor den eldre (Graver, 2019). Disse vektingsprinsippene er sentrale når det gjelder forståelsen av forholdet mellom lovbestemmelser og hvordan disse skal tolkes.

Når det gjelder rettspraksis er trinnhøyden på rettsinstansen avgjørende for vekten dommen skal tillegges som prejudikat. Høyesterettspraksis tillegges mest vekt, etterfulgt av henholdsvis lagmannsrettspraksis og tingrettspraksis. Etersom Norge er bundet av menneskerettighetene som nevnt ovenfor er Norge også bundet av EMDs praksis. Med den tunge stillingen EMK gis i norsk rett vil EMDs praksis tillegges betydelig vekt som rettskilde (Boe, 2020). Barnevernet må forholde seg til rettspraksis på alle nivå, men det er først og fremst avgjørelsene i Høyesterett og EMD som er de mest sentrale.

Som Norges øverste rettsinstans er Høyesteretts kjennelser de kjennelsene med mest vekt blant rettskilden rettspraksis. EMD er instansen som behandler saker som gjelder EMK.

Deres avgjørelser er bindende for alle stater som har tilsluttet seg EMK. I Norges tilfelle er dette gjort via menneskerettsloven og ved tillegg i grunnloven. Dette innebærer at også norske domstoler på alle trinnhøyder må innrette seg etter EMDs avgjørelser. På denne måten vil alle rettsinstanser i Norge, fra tingretter til Høyesterett være bundet av EMK og EMDs kjennelser. Med den forrang som EMK er gitt i lovbestemmelsene i de nevnte lovene blir EMDs vurderinger tillagt betydelig vekt som rettskilde. Også offentlige utvalg som fylkesnemndene er bundet av EMK på det samme grunnlaget, noe som innebærer at barnevernet må innrette praksisen sin i samsvar med EMK og EMDs avgjørelser.

Forskrifter har lavere trinnhøyde enn lovtekst og gis med hjemmel i lovbestemmelser. Mange rettsområder detaljreguleres av forskrifter, da det er en enklere prosess enn å måtte vedta lover for å få gjennom mindre endringer i rettstilstanden.

4.3 Datamaterialet

Mitt materiale består av nedlastede vedtak fra fylkesnemnder fra tidsrommet 27.03.2020 til 27.03.2022. Bakgrunnen for at jeg velger å lese 58 vedtak er for å forsøke å få en bred oversikt over om det er en reell påvirkning fra EMD-dommene. Videre har jeg valgt ut fem vedtak som jeg anså som interessante å dybdeanalysere. Noen av vedtakene legger mye vekt på urimelig belastning, mens andre nevner det generelt. Bakgrunnen for at jeg valgte å analysere disse fem vedtakene er at et stort flertall av vedtakene nevnte urimelig belastning på et generelt grunnlag, fremfor å gå i dybden på det. Ved å velge akkurat disse fem vedtakene får jeg frem både vedtak som redegjør mer detaljert for urimelig belastning, og vedtak som nevner det generelt. Av de 58 vedtakene jeg valgte ut var det 39 vedtak som nevnte urimelig belastning på et generelt grunnlag, 14 vedtak vurderte det uttrykkelig, mens 5 vedtak nevnte ikke urimelig belastning i det hele tatt. Tallene er interessante med tanke på hvor mye fokus det er blitt på urimelig belastning. Med andre ord er det variasjon i vedtakene i hvilken grad urimelig belastning blir vektlagt. Ved at det i flere av vedtakene blir nevnt på et generelt grunnlag skaper det en føring, uten at det blir ytterligere konkretisert.

Dette er også sammenfallende med hva Alvik kom frem til i sin rapport. Alvik (2021: 82) sier det er vanskelig å få en forståelse for om og hvordan vurderingene skiller mellom hensynet

til barnets beste og urimelig belastning da det ikke fremkommer uttrykkelig. Jeg antar derfor at disse to begrepene kan ha blitt blandet sammen i vurderingene som barneverntjenesten og fylkesnemnda tar når det gjelder samværsfastsettelsen.

4.4 Validitet

Risjord (2014) mener at moralske verdier, politiske verdier og normer er med på å påvirke forskningen vår, og at det således ikke er mulig å ha en verdifri forskning. Forskeren må være bevisst sin posisjon og hva en tar med inn i forskningen, slik at det ikke skal være til hinder for validiteten. Dermed er det av betydning å være dette bevisst, og å selv fokusere på å kun benytte seg av epistemiske verdier. Det er kunnskapsmessige verdier som forskeren bør ha for å lage og å produsere kunnskap om verden (Jenssen, Kjørstad, Seim & Tufte, 2020: 302). Det er filosofen Thomas Kuhn som har utarbeidet disse fem kjerneverdiene – presisjon, konsistens og rekkevidde, og at forskningen skal være enkel og fruktbar. På den annen side er ikke disse verdiene uttømmende i seg selv da de ikke støtter seg til empiri. Heather Douglas har tilført to kriterier for kunnskap: indre konsistens, å ikke motsi seg selv, og empirisk adekvans, at det må foreligge empirisk grunnlag for det man sier (Jenssen, 2020).

I vedtakene som jeg analyserer kommer fylkesnemnda med faglige vurderinger rundt barnets situasjon, som er vurdert ut fra lovverket. Derfor har jeg en antakelse om at vedtakene er indre konsistente, altså at de ikke motsier seg selv, samtidig som det er empirisk adekvans, at fylkesnemnda har grunnlag for det de kommer frem til. På den annen side har jeg valgt en aldersgruppe hvor barna i liten grad får uttrykt seg muntlig til fylkesnemnda, hvor det er barnevernet og fylkesnemnda som kommer med sine vurderinger opp mot hensynet til barnets beste. Av de 58 vedtakene som jeg har lest var det ingen under fem år som fikk medvirke i fylkesnemnda, grunnet deres alder. Det var kun 6 av 17 barn i alderen 5-6 år som fikk uttale seg. Dermed blir det mindre kjennskap til barnas egne tanker, samtidig som barn i denne aldersgruppen trolig i liten grad kan vite hva som er til deres beste. Således gjør fylkesnemnda en helhetsvurdering av hva som er til barnets beste (Sandberg, 2020, s. 124-125).

Skilbrei (2019: 88) beskriver validitet som materiale som er relevant for forskningsspørsmålet. Det skilles mellom intern og ekstern validitet. Den interne validiteten handler om forskeren har godt nok grunnlag for konklusjonene sine, mens ekstern validitet tar utgangspunkt i at kunnskapen som fremgår av studien er gyldig og således overførbart. I en kvalitativ studie er ikke reliabiliteten, altså påliteligheten, avgjørende (Thrane, 2018). Dog ønsker jeg gjennom min studie å analysere meg frem til om EMD-dommene har påvirket barneverntjenestene og fylkesnemndene når de gjør vurderinger rundt samværsmengde. Ved å lese 58 vedtak kan jeg ikke nødvendigvis overføre dette resultatet til å gjelde hele Norge, men resultatet kan gi en pekepinn på om det er en ny praksis eller ei. Jeg har valgt å ikke kun benytte meg av en bestemt fylkesnemnd, men å heller se på flere ulike fylkesnemnder rundt i landet. På den måten kan resultatet gi en viss reliabilitet og overførbart. De fem vedtakene jeg skal analysere er fra Oslo, Rogaland, Agder og to fra Vestfold og Telemark. Likeledes er det et av vedtakene som er fra 2020, tre er fra 2021, mens det siste er fra 2022.

4.5 Etikk

I denne studien vil jeg kun ta utgangspunkt i de utvalgte fylkesnemndsvedtakene som jeg har hentet fra Lovdata sine sider. Materialet er allerede anonymisert før de ble offentlig publisert, og ingen direkte personopplysninger vil dermed bli tatt med. Dog fremkommer det en del informasjon rundt barnas sosiale forhold. På den annen side kan jeg ikke utelukke at noen av sakene kan gjenkjennes når faktumet, barnets alder, kjønn, hjemmel og familien beskrives. Dette er ikke til å unngå. Likeledes vurderer jeg at det ikke er nødvendig å søke til NSD vedrørende denne oppgaven da jeg kun benytter meg av offentlige, anonymiserte dokumenter fra Lovdata.

4.6 Kildekritikk

I følge Gerds-Andresen (2020: 132) blir hvert femte vedtak fra fylkesnemnda oversendt til Lovdata for offentlig publisering. Det blir en mulig feilkilde ved at jeg ikke har oversikt over samtlige vedtak, kun de som er valgt ut. Siden jeg fikk opp 302 vedtak med mine søkekriterier vil det si at det i realiteten kan være rundt 1500 vedtak fra denne perioden.

Samtidig er det ikke offentlig kjent hva som er det avgjørende for at de velger ut de vedtakene som de gjør. Når dette ses i sammenheng med at jeg kun tar for meg 58 vedtak er det vanskelig å si at det jeg analyserer meg frem til er representativt for Norge. Dog kan oppgaven bidra til å få en viss oversikt over gjeldende praksis i den valgte perioden.

Når det gjelder barnas alder kan det være en viss feilkilde der da barnets fødselsdato ikke fremkommer i vedtakene. Dermed kan jeg ha tildelt barnet feil alder. I flere av vedtakene har det stått barnets alder, og da har jeg tatt utgangspunkt i det. Dog har det i noen av vedtakene for eksempel stått at barnet snart er fem år. I disse tilfelle har jeg valgt å forholde meg til barnets faktiske alder som da er fire år, siden jeg ikke vet hvor langt frem i tid det er til barnet fyller året.

5 Funn

I denne delen tar jeg for meg ett og ett av de fem utvalgte fylkesnemndsvedtakene som analysen bygger på. Det er fire temaer som har utkrystallisert seg i analysen og får frem mønstre i vedtakene: samværets hyppighet og omfang, gjenforeningsmålet, tilsyn og barnets omsorgsbehov. Et fylkesnemndsvedtak består av sakens bakgrunn, partenes syn på saken, hvor av disse er med på å påvirke fylkesnemndas vurderinger. Jeg presenterer det enkelte vedtaket og går inn på vurderingene til barneverntjenesten og fylkesnemnda. På bakgrunn av at jeg har valgt en aldersgruppe hvor de færreste barna har fått uttale seg i sin sak har jeg valgt å ha et tema om barnets omsorgsbehov fremfor barnets stemme. I den ene saken hvor barnet har uttalt seg velger jeg å ta med barnets stemme inn under dette punktet. Formålet med dette er å få en bedre forståelse for hvordan både barneverntjenestene og fylkesnemndene vurderer hva som er til barnets beste når de fastsetter samvær.

Et gjennomgående funn er at i samtlige vedtak er barneverntjenestens vurderinger vesentlig kortere enn fylkesnemndas vurderinger. En viktig forskjell mellom instansene er at barneverntjenesten er part i sak, mens fylkesnemnda er den rettslige instansen som skal fatte en slutning. Fylkesnemnda foretar en subsumsjon, noe som innebærer at de vurderer sakens faktum opp mot det rettslige grunnlaget (Boe, 2020). Andre viktige funn i analysen er at «urimelig belastning» som oftest ser ut til å omtales på et generelt grunnlag, at «hensynet til barnets beste» og «urimelig belastning» fremstår som flytende begreper, og at barneverntjenesten tilsynelatende skriver kortere vurderinger enn fylkesnemnda. Videre er det gjennomgående i fylkesnemndas vurderinger at de benytter seg mer av høyesterettspraksis, EMD-dommer, BK og EMK i sine vurderinger enn hva barneverntjenesten gjør. Som nevnt er del av norsk myndighetsutøvelse er instansene bundet av reglene i menneskerettsloven og grunnloven som etablerer EMK med flere som norsk rett. Jevnt over fastsetter fylkesnemndene mer samvær enn hva barneverntjenestene anbefaler og vurderer å være til barnets beste.

5.1 FNV-2020-230-FTE

Saken omhandler omsorgsovertakelse av en jente på seks år. Foreldrene har hatt utfordringer med psykisk helse, og det har også vært mistanke om rus. Barneverntjenesten

har hatt kontakt med familien over flere år, og har prøvd å iverksette hjelpetiltak uten at det har bedret jentas situasjon. Barneverntjenesten har fremmet sak om omsorgsovertakelse, jf. § 4-12 og det skal derfor også fastsettes samvær etter bvl. § 4-19.

5.1.1 Samværets hyppighet og omfang

Barneverntjenesten foreslår samvær mellom jenta og foreldrene à to timer hver sjettede uke. Videre ønsker barneverntjenesten å fastsette tid og sted for samværene. Urimelig belastning blir her nevnt på et generelt grunnlag:

«Båndene mellom barn og foreldre skal utvikles og styrkes, men samvær må ikke fastsettes slik at disse utsetter barnet for urimelig belastning».

Vurderingene bak forslaget bunner i at barneverntjenesten er opptatt av at samværet skal være av god kvalitet. Omfanget er vurdert ut fra at barnevernet vurderer at det er en risiko for at jenta kan bli «retraumatisert», samt at det vil være krevende for foreldrene å gi datteren emosjonell støtte etter plasseringen.

Fylkesnemnda har tilsynelatende opplevd det som utfordrende å fastsette riktig mengde samvær. Jenta har levd i en uholdbar omsorgssituasjon og det er viktig at hun får tilhørighet i en fosterfamilie. Det vil være viktig for jenta med stabilitet, og fylkesnemnda vurderer at et for omfattende samvær med foreldrene vil utfordre jentas lojalitet. Fylkesnemnda nevner her urimelig belastning på et generelt grunnlag:

«Det kan imidlertid ikke fastsettes et samvær som utsetter barnet for urimelig belastning – «undue hardship», jf. EMDs dom 19. november 2019 K.O. og V.M. mot Norge avsnitt 69 [[EMD-2016-64808](#)]¹».

Samtidig legger fylkesnemnda det til grunn at samværs hyppigheten skal være av det omfang at båndene mellom jenta og foreldrene blir styrket og utviklet, jf. HR-2020-662-S avsnitt 128. Derfor har fylkesnemnda vurdert at jenta skal ha samvær med foreldrene tolv ganger i året à to timers varighet. Begrunnelsen for at nemnda her velger å sette samvær én gang i måneden som minstesamvær er for å gi jenta forutsigbarhet, samt at foreldrene ønsker mest

mulig samvær. Fylkesnemnda er opptatt av at kvaliteten på samværene må være gode. Dersom det vurderes å være til jentas beste å ha lengre samvær åpner nemndas slutning seg for det.

5.1.2 Gjenforeningsmålet

Barneverntjenesten omtaler gjenforeningsmålet på et generelt grunnlag, og barneverntjenestens vurderinger rundt gjenforening fremkommer ikke. På den annen side er heller ikke gjenforeningsmålet oppgitt. Tvert imot poengterer barneverntjenesten at samværet må fastsettes med utgangspunkt i en gjenforeningsmålsetting. Likeledes vurderer fylkesnemnda at gjenforeningsmålet ikke er oppgitt. For at gjenforening skal muliggjøres vil det kreve en omfattende jobb hos foreldrene. Per dagsdato er ikke gjenforening et realistisk mål, og dersom det blir det må samværet oppjusteres deretter.

5.1.3 Tilsyn

Det er foreslått at barneverntjenesten skal gis anledning til å føre tilsyn under samvær. Barneverntjenesten opplever at foreldrene har en manglende forståelse for situasjonen, i tillegg til at det er sterk mistanke om at foreldrene ruser seg. De har ikke ønsket å avlegge rustester. I tillegg har det fremkommet at foreldrene har en alvorlig konflikt seg imellom, som kan påvirke jenta negativt. Ved å ha tilsyn er det en annen person til stede som kan påse at jentas beste blir ivaretatt.

Fylkesnemnda på sin side har en mildere formulering – nemnda skriver at barneverntjenesten får «muligheten» til å føre tilsyn. Når det ikke lenger er behov for tilsyn skal det avvikles. Det kan antyde at de ikke er like bekymret som de fremstår i enkelte av de andre vedtakene som jeg kommer inn på i senere avsnitt. Samtidig legger det en føring, men det anses ikke som et krav når man bruker ordlyden «muligheten» til å føre tilsyn.

5.1.4 Barnets omsorgsbehov

Jenta er det eneste barnet i disse fem utvalgte vedtakene som får uttalt seg. I samtale med sin talsperson har hun sagt at hun vil «være sammen med dem jeg egentlig skal være med». Barneverntjenesten skriver at jentas stemme ikke kan tillegges «avgjørende vekt». Det fremgår heller ikke i vurderingen til barneverntjenesten hvilken vekt jentas stemme har fått. For å forstå dette er det nødvendig å se hele vurderingen i en helhet. Barneverntjenesten

kommer med mye bekymringsfull informasjon om jentas hjemmesituasjon – jenta har en alvorlig rollereversering og er blitt forstrukket, lever under forhold som kan karakteriseres som vanskjøtsel, det er sterk mistanke om at foreldrene ruser seg og det er en alvorlig konflikt mellom foreldrene. Det kan fremstå som at barneverntjenesten har valgt å ikke tillegge det jenta ønsker avgjørende vekt på bakgrunn av at hun er forstrukket og ikke vet selv hva som er til hennes eget beste. Her baserer barneverntjenesten sine vurderinger på hva de vurderer er til jentas beste i hennes nåværende situasjon, jf. bvl. § 4-1, grl. § 104 og BK art. 3.

Det fremgår at barneverntjenesten har vurdert at jenta ikke får oppfylt sine behov for daglig omsorg, personlig kontakt eller trygghet hjemme hos sine foreldre. De tiltakene som har vært prøvd ut – ressurshjem og familieveileder fra NAV – har ikke bidratt til en endring som har bedret jentas situasjon. Samtidig ser ikke foreldrene behovet for hjelpetiltak fra barneverntjenesten.

Fylkesnemnda skriver i sin vurdering at jentas mening ikke kan bli tillagt avgjørende vekt grunnet hennes alder. Dette på bakgrunn av at jenta ikke har forutsetning for å forstå at ved å bli værende hjemme hos foreldrene vil hun «ikke få dekket sine praktiske omsorgsbehov, og det vil være alvorlige mangler i den emosjonelle omsorgen hun gis». Det legges til grunn at jenta er glad i sine foreldre og er lojal, og at hun ønsker å være sammen med dem. Likeledes vurderer nemnda at «dersom hun skal få dekt sine omsorgsbehov» trenger hun noen som evner å prioritere hennes behov.

5.1.5 Oppsummering

I dette vedtaket vurderer både barneverntjenesten og fylkesnemnda urimelig belastning på et generelt grunnlag, samtidig som de gjør ulike vurderinger om samværmengden.

Fylkesnemnda beskriver at det har vært utfordrende å fastsette samvær, men ender med å fastsette noe mer samvær enn hva barneverntjenesten foreslår. Jenta har uttalt seg, dog blir ikke hennes mening tillagt «avgjørende vekt» hverken av barneverntjenesten eller fylkesnemnda grunnet hennes unge alder. Dette er en skjønnsmessig vurdering begge instansene tar opp mot hennes alder og modenhet, jf. bvl. § 1-4. Nemnda legger vekt på at månedlige samvær er viktig for å gi jenta forutsigbarhet og er opptatt av disse skal være av

god kvalitet. Videre er nemnda tydelige på at foreldrene må gjøre en omfattende jobb for at gjenforening skal muliggjøres.

5.2 FNV-2021-130-FOA

Saken handler om samværsfastsettelse mellom et spedbarn og hennes far. I barnevernets fremstilling er jenta fremstilt som et sårbart barn da hun har blitt ruseksponert under svangerskapet. Far beskrives å ha «*en ustabil og vekslende fungering*» ved at han blir aggressiv og har PTSD. Han har et «tydelig» alkoholproblem og misbruker potensielt andre rusmidler også. I tillegg viser han lite interesse for datteren, samt en manglende evne til å forstå hennes signaler.

5.2.1 Samværets hyppighet og omfang

Det fremgår i vedtaket at barneverntjenesten har vurdert at samværet ikke skal være en urimelig belastning for jenta. Barneverntjenesten nevner urimelig belastning spesifikt:

«Kommunens forslag om to årlige samvær av en halv times varighet er et svært begrenset samvær, men hensynet til barnets beste tilsier et sterkt begrenset samvær med far. Mer samvær vil være en urimelig belastning for A».

To avsnitt lenger ned i vedtaksteksten fremgår barnevernets bekymringer rundt far. På bakgrunn av det ovenstående har barneverntjenesten foreslått at det bør være samvær to ganger i året à 30 minutter. Barneverntjenesten presiserer at dette er et svært begrenset samvær, men de vurderer at alt utover dette utgjør urimelig belastende for jenta og at det ikke er til hennes beste.

Fylkesnemnda på sin side vurderer at barneverntjenesten i sitt forslag i denne saken har foreslått for lite samvær. De anser forslaget som utilstrekkelig for å kunne styrke og utvikle båndene mellom far og datter. Nemnda har kommet frem til at det vil være til jentas beste å ha samvær med far fire ganger à 30 minutter i året. Videre vurderer fylkesnemnda at samvær utover dette vil være en urimelig belastning for jenta:

«Fylkesnemnda har likevel kommet til at det ikke er grunnlag for å begrense kontakten i så stor grad som kommunen har foreslått. Nemnda har etter en samlet vurdering kommet til at det vil være til As beste å ha samvær med far i en halv time fire ganger i året. Etter fylkesnemndas vurdering vil hyppigere samvær enn det utgjøre en urimelig belastning for A».

Fylkesnemnda vurderer at barneverntjenesten foreslo for lite samvær, mens de selv fastsetter to timer i året. De er av den oppfatning at hvis jenta har samvær to timer i året vil det styrke og utvikle det biologiske båndet, mens 2,5 timer i året er urimelig belastende for henne. Likeledes er ikke mindre samvær enn to timer i året til barnets beste siden det da ikke ivaretar det biologiske prinsipp. Hva som er barnets beste er gjenstand for snevre omstendigheter, selv om de to instansene ikke er uenige.

5.2.2 Gjenforeningsmålet

På bakgrunn av at far ikke har del i foreldreansvaret og ikke er i posisjon til å kreve tilbakeføring vurderer barneverntjenesten at det ikke er aktuelt å gjenforene barnet med far. Fylkesnemnda er enig i dette og har lagt de samme momentene til grunn i sin vurdering.

5.2.3 Tilsyn

Det er blitt vurdert fra barneverntjenesten at det er nødvendig med tilsyn for å kunne skjerme barnet fra fars ustabilitet, samt for å kunne bistå far med å regulere seg og se at han har tatt til seg veiledningen som han har fått fra barneverntjenesten. Fylkesnemnda har også vurdert det som nødvendig med tilsyn for å ha en kontrollfunksjon under samværene, for å påse at barnets beste blir ivaretatt.

5.2.4 Barnets omsorgsbehov

Jenta er et spedbarn og har dermed ikke fått muligheten til å uttale seg. Som nevnt omtales jenta som sårbar – vedtaket beskriver at hun blir lett stresset og må skjermes fra inntrykk. Far trenger hjelp til å lære seg å forstå jentas signaler bedre for å kunne imøtekomme hennes behov på en bedre måte. Psykologen har vurdert at jenta har behov for tilrettelagt omsorg, og at samvær med far ikke må forstyrre dette.

Fylkesnemnda legger til grunn at jenta har behov for tilrettelagt omsorg og utviklingsstøtte. Hun skal flyttes til et fosterhjem hvor hun får stabile, rolige og forutsigbare rammer. Derfor har fylkesnemnda vurdert at hun ikke bør utsettes for flere potensielle tilleggsbelastninger enn høyest nødvendig. De samværene som har blitt gjennomført har blitt avbrutt etter en halv time. I etterkant av samvær med far har jenta vært sliten, sannsynligvis grunnet at far er intens i kontakten og ikke evner å lese jentas signaler. Jentas slitenhet påvirker hennes kapasitet og dermed mulighet til å utvikle seg videre. Selv om det ikke fremkommer direkte av hverken barnevernstjenestens eller fylkesnemndas vurderinger kan det fremstå som at dette momentet tillegges stor vekt når det gjelder å fastslå hvor grensen for urimelig belastning går i denne saken.

5.2.5 Oppsummering

I dette vedtaket fastsetter fylkesnemnda dobbelt så mye samvær som det barneverntjenesten anbefaler. Det vil si at barneverntjenesten og fylkesnemnda har ulike oppfatninger og vurderinger av hva som er til barnets beste og hvor grensen går for når samværet blir urimelig belastende for barnet. Både barneverntjenesten og fylkesnemnda vurderer urimelig belastning spesifikt.

5.3 FNV-2021-145-FAG

Saken omhandler en begjæring om omsorgsovertakelse av en tre år gammel gutt. Mor strever med sin psykiske helse, og det har vært bekymring for om begge foreldrene ruser seg. Foreldrene ønsket hjelp fra barneverntjenesten og det anføres at de har fått veiledning på den emosjonelle omsorgen, sensitiviteten, mentalisering, praktiske omsorg og samspillet med sønnen. Foreldrene har hatt et samlivsbrudd og begge var bekymret for hvordan omsorgen var hos den andre. Videre fremgår det at gutten har en mulig tilknytningsforstyrrelse.

5.3.1 Samværets hyppighet og omfang

I barneverntjenestens vurderinger fremkommer deres syn på saken hvor de argumenterer for hvordan deres forslag om samværsfastsettelse tar hensyn til barnets beste. På den ene siden er forholdet vurdert dithen at samvær har en egenverdi uansett om det blir

gjenforening. På den annen side legges det til grunn i teksten at det ikke må fastsettes samvær som går på bekostning av hensynet til barnets beste og blir en urimelig belastning for barnet, jf. HR-2020-662-S avsnitt 138. De nevner urimelig belastning på et generelt grunnlag:

«Gjenforeningsperspektivet er blitt mer sentralt de siste årene, og det må legges opp til et samvær som er så omfattende at ikke dette i seg selv vanskeliggjør en tilbakeføring. Samvær er uansett viktig, men det må ikke bli en urimelig belastning for A».

Barneverntjenesten foreslår at begge foreldrene hver for seg skal ha samvær med sønnen to timer per måned. Barneverntjenesten vurderer at denne hyppigheten vil kunne ivareta guttens behov for stabilitet og trygghet, samt kontakten med foreldrene. Begge foreldrene trenger å ta tak i egne liv når det gjelder rusmisbruk og psykisk helse, mor har allerede begynt med dette.

I selve vurderingen nevner ikke fylkesnemnda urimelig belastning utover på et generelt grunnlag under rettslig utgangspunkt:

«Gjenforeningsmålsettingen er fremhevet i høyesterettspraksis og i avgjørelser fra EMD, og samværet må fastsettes slik at det ivaretar denne målsettingen. Dette stiller krav til samværenes hyppighet og kvalitet, jf. [HR-2020-661-S avsnitt 143](#) til [145](#). I de saker hvor tilbakeføringsformålet ligger fast, må samværet derfor fastsettes slik at båndene mellom foreldre og barn kan styrkes og utvikles, jf. [HR-2020-662-S avsnitt 128](#) og [HR-2020-661-S avsnitt 131](#) til [134](#). Samtidig må ikke samværet være til en urimelig belastning for barnet, og heller ikke helt opp til denne grensen, jf. [HR-2021-474-A](#)».

Fylkesnemnda er enig i samværmengden som barneverntjenesten har foreslått.

Bakgrunnen for at det må være et begrenset samvær er med tanke på hensynet til guttens beste og utvikling. Hans utvikling blir sannsynligvis forstyrret og forsinket av manglende relasjonserfaring. Frem til relasjonserfaringen er mer utviklet vurderer dermed nemnda at

det er «*nødvendig å begrense kontakten*». Dette på bakgrunn av barnets sårbarhet og behov, tilknytningen til de biologiske foreldrene, foreldrenes funksjon, kvaliteten på samværene og muligheten for å veilede foreldrene, jf. HR-2021-474-A avsnitt 52-59. Nemnda presiserer at dette er et minimumssamvær og at dersom det blir vurdert at det er til guttens beste å ha mer samvær, må barneverntjenesten følge opp dette.

5.3.2 Gjenforeningsmålet

Gjenforeningsmålet er ikke oppgitt, dog er barneverntjenesten usikker på tidsperspektivet. Det kan tyde på at plasseringen kan bli langvarig. Likeledes er fylkesnemnda enig med barneverntjenesten om at gjenforeningsmålet ikke skal oppgis. Det blir stilt krav til samværrets hyppighet og kvalitet, jf. HR-2020-661-S. Videre skal båndene styrkes og utvikles, jf. HR-2020-662-S avsnitt 128 og HR-2020-661-S avsnitt 131- 134. Dog skal det ikke være en urimelig belastning for barnet, eller tett opp til grensen, jf. HR-2021-474-A.

5.3.3 Tilsyn

Barneverntjenesten vurderer at det er nødvendig med tilsyn for å kunne trygge gutten, likeledes for å påse at foreldrene ikke er ruset. Samtidig vil tilsyn gi foreldrene mulighet til å få veiledning. Dette er fylkesnemnda enig i.

5.3.4 Barnets omsorgsbehov

Barneverntjenesten anfører at det er alvorlige mangler ved omsorgsevnen til foreldrene, især den emosjonelle. Gutten er også i behov av at foreldrene må få hjelp til utfordringer knyttet til rusbruk og psykisk helse.

Fylkesnemnda vurderer at gutten har opplevd mye ustabilitet i sitt tre år lange liv som har medført at han henger litt etter utviklingsmessig. I enkelte situasjoner har gutten en angstlignende atferd og trenger å trygges på forhånd. Han har trolig ikke en trygg nok tilknytning til mor. Gutten søker lite til mor under samvær, og det er lite samspill mellom dem. Videre vurderer fylkesnemnda at gutten er i behov av trygge og klare rammer, samt å få oppfølging av hans utvikling for å forbedre den. Gutten kan ha en medfødt sårbarhet da begge foreldrene har eller utredes for mulig ADHD/ADD-lidelse. Gutten har opplevd mye ustabilitet og trenger å erfare trygg tilknytning.

5.3.5 Oppsummering

Barneverntjenesten og fylkesnemnda er enige om samværsomfanget og nevner begge urimelig belastning på et generelt grunnlag.

5.4 FNV-2021-155-FRO

Vedtaket dreier seg om omsorgsovertakelse av en gutt på åtte måneder. Barnevernet beskriver en gutt som har vært frivillig plassert jf. bvl. § 4-4. Mor har psykiske utfordringer, personlighetsforstyrrelser og flere psykoser, mens far har en fortid med rus og voldsutøvelse. Far og sønn har hatt et opphold på senter for foreldre og barn for å kartlegge fars omsorgsevne og kapasitet. Senteret beskrev at både far og sønn fikk høyt stressnivå som gikk utover samspillet deres slik at det ble mangelfullt, og sønnen ble nedregulert. Senteret vurderte at oppholdet måtte avbrytes grunnet sønnens reaksjoner. Mor har sagt at hun mener at hverken hun eller far kan ha omsorgen for sønnen.

5.4.1 Samværets hyppighet og omfang

I barneverntjenestens vurdering rundt samværsfastsettelsen nevnes urimelig belastning på et generelt grunnlag:

«Utgangspunktet skal tas i at omsorgsovertakelsen er midlertidig og at målet er tilbakeføring. At man skal vedlikeholde barnets forståelse av sitt biologiske opphav. Samvær skal ikke utsette barnet for en urimelig belastning».

På den annen side er barneverntjenestens vurdering vesentlig lengre enn i de andre vedtakene. Barneverntjenesten vektlegger deres bekymringer rundt foreldrene og grunngir hvorfor de vurderer at samvær utover deres anbefaling kan utsette barnet for en urimelig belastning. De vurderer at mors sykdom påvirker omsorgsevnen, noe mor virker å være klar over selv. Hun samtykket til omsorgsovertakelse, noe barneverntjenesten beskriver som en «enorm morskjærlighet». Mor har perioder som er bedre enn andre og hun er fremdeles under utredning. Dog beskriver barneverntjenesten at samværene mellom mor og sønn fungerer fint og at hun er god mot ham. Barneverntjenesten vurderer at sønnen gir uttrykk for sine behov på en måte som gjør at han er i behov av omsorgspersoner som er meget

sensitive. Når det gjelder far har barneverntjenesten kartlagt omsorgsevnen hans og beskriver den som mangelfull. Videre har far nylig uteblitt fra samværene.

Barneverntjenesten har på bakgrunn av det ovenstående foreslått samvær mellom barnet og mor tolv ganger à to timer i året, og samværet mellom barnet og far til tolv ganger à en time.

Likeledes har fylkesnemnda nevnt urimelig belastning på et generelt grunnlag under punktet som omhandler det rettslige utgangspunktet i vedtaket:

«Det kan imidlertid ikke fastsette et samvær som utsetter barnet for urimelig belastning – «undue hardship», jf. EMDs dom 19. november 2019 K.O. og V.M. mot Norge [[EMD-2016-64808](#)]- avsnitt 69. Både barnets behov for stabilitet og kontinuitet i omsorgssituasjonen og foreldrenes manglende samværskompetanse kan etter en konkret vurdering derfor tilsa at samværet begrenses, jf. [HR-2020-662-S avsnitt 129](#)».*

Fylkesnemnda har kommet frem til at mor skal få samvær med sønnen annenhver uke à to timer, mens far skal ha samvær ukentlig à en time. Det betyr at foreldrene får like mye samvær totalt, men at far har hyppigere og kortere mens mor har lengre samvær. Dette vil si at mor får økt samværet sitt med en time annenhver uke. Bakgrunnen for dette er at samværskvaliteten mellom barnet og mor er blitt vurdert som god – mor inntoner seg, klarer å roe ned sønnen og klarer å tilpasse seg situasjonen. Dog har mor behov for videre støtte under samvær. Grunnen til at fylkesnemnda har fastsatt hyppigere men kortere samvær er på bakgrunn av at det har vist seg å være formålstjenlig, med tanke på at båndene opprettholdes og utvikles.

Videre har fylkesnemnda vurdert at det å videreføre dagens samværsordning med far vil bidra til at kontakten mellom far og sønn blir opprettholdt. Det blir beskrevet en fin kontakt mellom dem, at far deltar noe mer under samværene, snakker rolig og inntoner seg mer. Nemnda har vurdert at det ikke lenger er like mye negative reaksjoner i etterkant av samværene med far. Det er blitt vurdert at denne frekvensen vil ivareta gjenforeningsmålet, men ikke gå utover barnets tålegrense.

5.4.2 Gjenforeningsmålet

Både barneverntjenesten og fylkesnemnda er enige i at gjenforeningsmålet ikke er oppgitt, samtidig som de anser at plasseringen vil være langvarig.

5.4.3 Tilsyn

Barneverntjenesten har foreslått å ha tilsyn under samværene med begge foreldrene. Når det gjelder far handler det om at tilsynspersonen kan trygge gutten og gripe inn ved behov. Far har ved flere anledninger ikke møtt til samvær. Det er uklart hva dette fraværet skyldes, om det handler om rus, angst eller noe annet, for eksempel stress. Videre vurderer barneverntjenesten at far ikke evner å møte sønnen følelsesmessig og at han var lite utholdende i lek. Samtidig avviser foreldrene hjelpetiltak og har manglende forståelse for at barneverntjenesten er inne. Dette gjør det vanskelig for barneverntjenesten å veilede foreldrene. Derfor ønsker barneverntjenesten adgang til å føre tilsyn med mor, og tar høyde for at mors sykdom vil kunne svinge. Samværene med mor har fungert fint.

Fylkesnemnda vurderer at det er tilstrekkelig at en veileder deltar på samvær mellom gutten og mor. Når det gjelder samværene med far er det lurt å ha en tilsynsperson som kan trygge gutten, samt gripe inn ved behov. Fylkesnemnda vurderer at det foreligger «special grounds» for å ha tilsyn under samværene, jf. *K.O. og V.M. mot Norge [EMD-2016-64808]*. Dersom det er mulig bør dette være fostermor, eventuelt veilederen.

5.4.4 Barnets omsorgsbehov

Når det gjelder barnets omsorgsbehov har barneverntjenesten vurdert at gutten er i behov av at foreldrene får hjelp og veiledning slik at de på sikt kan kunne ivareta omsorgen for sønnen. Slik situasjonen er nå evner ikke foreldrene å møte guttens basale behov. Det er også stor risiko for skjevutvikling hos barnet. Dermed har barneverntjenesten vurdert at det er til guttens beste å ha det mer stabilt rundt seg og at han trenger voksne som kan ivareta hans behov, jf. HR-2020-662-S og bvl. § 4-1.

Fylkesnemnda har foreslått at samværene bør holdes på dagtid når sønnen har best kapasitet. Det blir skrevet at samværskvaliteten mellom mor og sønn er vurdert som god – mor inntoner og tilpasser seg sønnen. Hun klarer å roe han ned. Mor søker råd og veiledning, noe nemnda ikke betviler vil fortsette. Fylkesnemnda vurderer at det er til guttens beste at

det ikke blir for store opphold mellom samværene med mor. Når det gjelder far har han blitt flinkere til å håndtere sønnen og viser en god kontakt. På den annen side er det en negativ utvikling med at far ikke møter opp til samvær, og det er noe usikkerhet knyttet til fars veiledbarhet. Gutten har ikke vist reaksjoner i etterkant av samværene med mor, men har gjort det med far. Dog har det den siste tiden blitt færre reaksjoner. Gutten blir fremdeles utslitt av samvær med far, men de vurderer at guttens tålegrense ikke er nådd og at denne ikke må overtres.

5.4.5 Oppsummering

Oppsummert vurderer fylkesnemnda at foreldrene skal ha mer samvær med sønnen enn hva barneverntjenesten vurderer. Ved å ha hyppigere og kortere samvær vurderer fylkesnemnda at det vil styrke relasjonen mellom barnet og foreldrene og dermed øke kvaliteten. Samtidig er det interessant at det er så store forskjeller i vurderingen rundt samværsfastsettelsen med tanke på hensynet til barnets beste og urimelig belastning. Begge instansene nevner urimelig belastning på et generelt grunnlag.

5.5 FNV-2021-237-FTE

Dette vedtaket omhandler en jente på halvannet år som har vært utsatt for grov vold fra sin far fra fødsel og til fylte tre måneder. Far tilstod og ble varetektsfengslet, mens siktelsen mot mor ble frafalt. Bakgrunnen for at hun var siktet var at hun hadde unnlatt å gripe inn for å forhindre at datteren ble utsatt for vold. Videre er far også tiltalt for å ha utsatt mor for grov kroppskrenkelse. Det har også vært bekymring for mors psykiske helse og manglende evne til å ivareta seg selv.

5.5.1 Samværets hyppighet og omfang

Barneverntjenesten har foreslått at mor skal ha samvær med datteren tolv ganger i året à en times varighet, og at far får samvær en gang i året à en time. Det fremkommer at barnevernet har hatt sterk tvil om far skulle gis rett til samvær i det hele tatt. Bvl. § 4-19 åpner opp for at fylkesnemnda kan vedta at det ikke skal være samvær mellom far og datter. På den ene siden er barneverntjenesten bekymret for jentas psykiske helse under samvær og at hun utsettes for retraumatisering. På den annen side trekker barneverntjenesten frem

at flere avgjørelser fra Høyesterett og EMD har vist at det må foreligge sterke og spesielle grunner for at samværet kan begrenses sterkt eller falle helt bort. Dog er det her et forbehold om at jenta ikke skal bli utsatt for fare eller urimelig belastning under samværet. De nevner urimelig belastning kun én gang og på et generelt grunnlag:

«Avgjørelser fra Høyesterett og EMD viser at det må foreligge sterke og spesielle grunner for at retten til samvær kan begrenses sterkt eller falle helt bort, dette er forbeholdt tilfeller hvor samvær representerer en fare eller urimelig belastning for barnet».

Barneverntjenesten foreslår et begrenset samvær med direkte referanse til nyere høyesterettsavgjørelser. Dersom dette er den avgjørende grunnen til at barneverntjenesten foreslår samvær som lar tvilen komme far til gode, kan det antyde at det biologiske prinsipp settes foran hensynet til barnets beste og urimelig belastning. De foreslår et samværsomfang hvor de er bekymret for hvordan det vil påvirke den psykiske helsen til jenta på halvannet år. Her ser barneverntjenesten ut til å ha gjort en vurdering basert på faktorer utover hvorvidt dette er til barnets beste. Dette med tanke på at barneverntjenesten vurderer at jenta kan bli «retraumatisert» ved å ha samvær én time i året.

Fylkesnemnda finner ingen holdepunkter for å fravike den samværsordningen som mor og barneverntjenesten er enig om. Dog er fylkesnemnda mer bekymret for samværet med far. Frem til nå har det kun vært to samvær mellom jenta og far. Etter første samvær var jenta mer urolig og trengte lenger soveperioder i beredskapshjemmet i etterkant av samvær med far. Under det andre samværet avviste jenta far. På bakgrunn av sakens alvorlighet har fylkesnemnda vurdert at far ikke gis rett til samvær med datteren, jf. HR-2020-662-S avsnitt 138. Det betyr ikke at de ikke kan gis anledning til å ha samvær i fremtiden, men slutningen er tatt basert på hvordan situasjonen er her og nå. Bakgrunnen for hvorfor fylkesnemnda har vurdert at det ikke er riktig å fastsette samvær med far nå er at det har fremkommet at far har utført livstruende vold mot datteren. På den annen side er samvær en rettighet for både far og datter, jf. bvl. § 4-19. Nemnda bemerker at samvær kan bli et valg for far, men det kan oppleves som en plikt for jenta. Videre ønsker far å vise sine gode sider, ønsker å følge

datterens utvikling i tillegg til at han ønsker å få veiledning. Dog har fylkesnemnda vurdert at det ikke er tilstrekkelig nå og at det vil medføre en urimelig belastning for jenta:

«Med bakgrunn i en helhetsvurdering av de forhold som er trukket frem overfor, har nemnda kommet frem til at fastsetting av samvær med far, vil utgjøre en urimelig belastning for A. Far gis i dag ikke rett til samvær med A».

«Etter en avveining mellom ulike hensyn, har nemnda landet på at hensynet til As behov, best ivaretas dersom nemnda ikke nå pålegger henne å ha samvær med far. Det vises herunder til at nemnda har vurdert at det for A vil være urimelig belastende å ha samvær med far, jf. forrige avsnitt».

«Som vist til overfor, innebærer ikke nemndas vedtak at far og A aldri skal ha samvær med hverandre. Barneverntjenesten har et ansvar for at det ikke gjennomføres samvær som er urimelige belastende for A».

Det fremkommer at fylkesnemnda her har forstått betydningen av urimelig belastning og bruker det eksplisitt i sine vurderinger når det fastsetter samvær.

5.5.2 Gjenforeningsmålet

Når det gjelder gjenforeningsmålet presiserer barneverntjenesten i vedtaket at prinsippet står sterkt, men at det kun er mor som er i en rettslig posisjon til å kreve det. Det er for tidlig å oppgi målet om at jenta skal tilbakeføres til mor, men barneverntjenesten vurderer at plasseringen vil være langvarig. Barneverntjenesten har oppgitt gjenforeningsmålet hva gjelder far.

På bakgrunn av at fylkesnemnda har vurdert at far ikke skal ha samvær med datter vurderer de også at det foreligger sterke og spesielle grunner for at gjenforening for fars del kan oppgis, jf. HR-2020-662-S avsnitt 138. Bakgrunnen for barnevernets vurdering er at far anses som særlig uegnet til å ha omsorgen for barnet da han har erkjent at han har utøvd grov vold mot henne da hun var et «hjelpeløst spedbarn». Det poengteres at jenta ikke hadde mulighet til å unnsnippe den livstruende volden. Ved at barneverntjenesten bruker det

uttrykket kan det appellere til nemndas følelser og kan forstås som et virkemiddel når de understreker alvorligheten i volden far har utøvd mot sin datter.

5.5.3 Tilsyn

Barneverntjenesten vurderer at det i samvær med mor er tilstrekkelig at fosterforeldrene gis mulighet til å være med som trygghetspersoner for jenta. Når det gjelder samvær mellom far og jenta har barneverntjenesten vurdert at de ønsker å føre tilsyn for å kunne ivareta jentas beste. Fylkesnemnda er enig i vurderingen om at det er tilstrekkelig med trygghetsperson under samvær.

5.5.4 Barnets omsorgsbehov

Barneverntjenesten har ikke brukt formuleringen til barnets beste i vurderingen sin, samtidig som de kun har nevnt urimelig belastning på et generelt grunnlag. Likevel fremkommer barneverntjenestens vurderinger rundt hva de mener er til jentas beste når de vurderer samværsfastsettelsen mellom jenta og foreldrene. Barneverntjenesten beskriver at jenta har blitt utsatt for grov vold og at samvær vil utsette henne for «*retraumatisering*».

Videre i vedtaket har fylkesnemnda gjort en avveining mellom det biologiske prinsipp og hensynet til jentas beste. Jenta har blitt «*utsatt for gjentatte smertefulle, livstruende hendelser over tid*» som har resultert i traumer og indre uro. Dette er grunnlaget for at nemnda valgte å ikke pålegge jenta samvær, da det vurderes urimelig belastende for henne. Den fagkyndige i fylkesnemnda har foreslått behandlingsmetodikken Child-Parent-Psychotherapy for å hjelpe fostermor til å snakke med jenta om det far har utsatt henne for. Etter endt behandling kan det vurderes på nytt om det skal gjøres endringer i samværet mellom far og datter.

5.5.5 Oppsummering

Det er interessant hvordan barneverntjenesten har vurdert seg frem til at jenta skal ha samvær med far, dog sterkt begrenset, når de vurderer at hun utsettes for «*retraumatisering*». De presiserer at de er i sterk tvil når de har valgt å gi far samvær. Selv om samvær vurderes å utgjøre en urimelig belastning settes det biologiske prinsipp fremfor hensynet til barnets beste. Det svekker hensynet til barnets beste, til tross for at dette hensynet skal tillegges avgjørende vekt. Dette kan tolkes som at barneverntjenesten valgte å

gi far samvær på bakgrunn av nyere høyesterettspraksis, noe som igjen kan tyde på at de var redde for å bli dømt av EMD. Fylkesnemnda har vurdert urimelig belastning uttrykkelig, mens barneverntjenesten har nevnt det på et generelt grunnlag.

5.6 Oppsummering av utvalget

Oppsummert ser vi at det på tvers av de fem vedtakene blir fastsatt lite samvær, gjenforeningsmålet er forlatt hos to av foreldrene og det blir vurdert at det skal være tilsyn under samværene. Dette for i all hovedsak å beskytte barna. Når vi ser dette i sammenheng med det biologiske prinsipp og målsetningen om å gjenforene familiene fremstår det ambivalent og kontekstuel hvordan begrepet brukes av barnevernet. Det finnes ingen entydig definisjon på hva som er til barnets beste i samværsfastsettingen da det er et dynamisk begrep. Barneverntjenestens definisjon av hva som er til barnets beste ses i sammenheng med at samværet ikke skal være en urimelig belastning for barnet. Det er fokus på at samværet skal være av god kvalitet og at barna skal bli ivaretatt. På bakgrunn av barnas alder og at det kun er ett barn som har fått uttalt seg har barneverntjenesten gjort vurderinger ut ifra hva de mener er til barnas beste og ut ifra barnas omsorgsbehov.

Noe som er gjennomgående i disse vurderingene er at barneverntjenesten i liten grad har benyttet seg av den nyere høyesterettspraksisen eksplisitt. Dog kan man i flere av vedtakene kjenne igjen formuleringer fra Høyesterett. De fleste vurderingene er nokså korte og det er gjennomgående at urimelig belastning blir nevnt på et generelt grunnlag. I flere av disse er det et svært begrenset samværsomfang som foreslås. I to av vedtakene er det fastsatt nullsamvær med en av foreldrene. Disse vurderingene er godt begrunnet i barnets behov (Alvik, 2021). Vedtaket som skiller seg mest ut her er FNV-2021-237-FTE hvor barneverntjenesten er tydelige på at de er usikre på om det er til barnets beste i det hele tatt å ha samvær med far. Her nevner barneverntjenesten urimelig belastning generelt og vurderer det ikke spesifikt. Likevel fastsetter de samvær, selv om det er svært begrenset.

Som nevnt tidligere mener Høyesterett at samværet har en egenverdi, så lenge det ikke utsetter barnet for urimelig belastning (Sandberg, 2020). Det kan være bakgrunnen til at fylkesnemndene i flere av vedtakene fastsetter mer samvær enn hva barneverntjenestene

foreslår da de vurderer at det samværsomfanget ikke vil være en urimelig belastning for barnet. På den annen side er det sårbart når barna er små og ikke får uttalt seg. Deres stemmer fremkommer gjennom barneverntjenestens vurderinger og eventuelle sakkyndige. I saker hvor det er bekymring for om barna utsettes for urimelig belastning ved samvær er det viktig at barnas reaksjoner utredes av sakkyndige. Likeledes må barneverntjenesten følge med på disse reaksjonene. Det er ikke alle barn som viser reaksjoner og fremstår som passive. Dette er bekymringsfullt og bør undersøkes om kan skyldes alvorlig traumatisering i nære relasjoner (Stang et al., 2023: 216).

Det er en sammenheng gjennom de ulike temaene i samtlige vedtak. Barneverntjenestens vurderinger er nokså begrensede sammenlignet med lengden på fylkesnemndas vurderinger. I FNV-2021-237-FTE er barneverntjenesten tydelig bekymret for barnets helse under samvær med far, men valgte likevel å anbefale samvær. Det kan virke som om det biologiske prinsipp her ble satt foran hensynet til barnets beste, og dermed blir barnet utsatt for urimelig belastning. Man kan her tenke at barneverntjenesten har fastsatt samvær som ligger opp mot barnets tålegrense, jf. HR-2021-474-A. Dette kan forstås som at samværet i denne saken ikke vil ha en egenverdi da det er skadelig for barnet. Fylkesnemnda må i sin vurdering avveie hensynet til barnets beste opp mot det biologiske prinsipp for å fastsette et samvær som ikke vil være til skade for barnet.

Fylkesnemndas vurderinger er knyttet til samværets hyppighet og kontinuitet, gjenforeningsmålet, tilsyn og barnets omsorgsbehov sett i sammenheng. Alle disse temaene henger sammen og er relevante for hva som blir slutningen i den enkelte sak. Fylkesnemnda har prøvd å balansere hensynet til barnets beste opp mot det biologiske prinsipp, samtidig som samværene ikke skal være en urimelig belastning for barnet. Det er gjennomgående i vedtakene at fylkesnemnda trekker hyppigere inn nyere høyesterettspraksis og EMD-dommer enn hva barneverntjenesten gjør i sine vurderinger. Dette kan ha sammenheng med at det er fylkesnemnda som skal komme frem til en slutning og at de derfor i større grad bruker rettspraksisen aktivt.

Ut fra disse funnene som jeg har analysert meg frem til kommer jeg i diskusjonsdelen til å gå nærmere inn på hvordan barneverntjenesten, fylkesnemnda, Høyesterett og EMD forstår

begrepet «hensynet til barnets beste», om det er forskjell på begrepene «urimelig belastning» og «hensynet til barnets beste», samt om urimelig belastning blir vurdert når det kun nevnes på generelt grunnlag.

6 Diskusjon

I dette kapitlet tar jeg utgangspunkt i funnene fra analysene og ser dem opp mot forskningsspørsmålet mitt: *Hvordan har EMDs vurderinger av «undue hardship» påvirket barneverntjenesten og fylkesnemnda i fastsettelsen av samvær?* For å kunne besvare dette diskuterer jeg ulike innfallsvinkler til funnene.

6.1 Hvordan forstås begrepet «hensynet til barnets beste» av henholdsvis EMD, Høyesterett, fylkesnemnda og barneverntjenesten?

Det ser ut til at EMD, Høyesterett, fylkesnemnda og barneverntjenesten er enige om at hensynet til barnets beste er et viktig prinsipp som skal tillegges avgjørende vekt. Samtidig har jeg gjennom analysene sett, slik resultatene ovenfor viser, at det er ulike forståelser av barnets beste og at prinsippet blir vektlagt ulikt. EMD har gjentatte ganger dømt Norge for brudd på EMK art. 8 om retten til familieliv på bakgrunn av for lite fastsatt samvær, noe som innebærer at EMD har vurdert at menneskerettighetene er blitt brutt ved samværsfastsettelsen. Når avgjørelsen tuftes på art. 8 kan det antyde at den norske praksisen rundt samværsfastsettelsen kan gå på bekostning av familiens beste, noe som indikerer at EMD i større grad enn norsk barnevern legger samværsfastsettelsen nærmere barnets tålegrense. I denne delen skal jeg gå nærmere inn på at det kan se ut til at det er ulike forståelser av begrepet hensynet til barnets beste.

Et viktig spørsmål er hvordan barnets beste vektet opp imot foreldrenes beste. Barna i vedtakene jeg har analysert er alle under seks år. Hvordan skal disse høres på en måte som får frem hva som er til deres beste? Her kan det tenkes at de biologiske foreldrenes rettigheter blir stående sterkere enn barnas, ettersom barna i liten grad har mulighet til å uttale seg i de aktuelle sakene. Foreldrene er part i sak og har mulighet til å uttrykke sine meninger, mens barna ikke har det. Barnevernets vurderinger tar sikte på å ivareta barnet best mulig. På den måten blir barnevernet på sett og vis barnets stemme. Likevel mistes en viktig kilde til informasjon om hva som er til det enkelte barns beste – nemlig barnet selv. Kun ett av barna har fått uttale seg. I det ene tilfellet hvor barnet fikk uttale seg ble barnets mening ikke tillagt avgjørende vekt. Dette er interessant hvis vi ser det i et maktperspektiv hvor nemnda utøver makt, mens barnevernet utøver motmakt.

Hvem definerer hva som er til det beste for barnet når barnets stemme i de nevnte sakene tillegges såpass liten vekt? Foreldrene har en annen mulighet til å uttale seg og da kan det tenkes at deres synspunkter lettere kan tillegges vekt, enten bevisst eller ubevisst fra domstolene eller nemndenes side. Slik kan foreldrene få sterkere definisjonsmakt av begrepet enn det barnet i praksis har mulighet til (Bourdieu, 1996). Basert på funnene i analysene kan det oppfattes som at EMD og Høyesterett i større grad enn fylkesnemndene og barnevernstjenestene vektlegger det biologiske prinsippet, samtidig som det er fokus på å gjenforene familiene.

Som nevnt er det gjennomgående at fylkesnemndene gir mer samvær enn det barneverntjenestene anbefaler. Hvis vi ser dette i sammenheng med fellelsen av Norge i EMD-dommene er det tenkelig at dommene er egnet til å gi høyere terskel for å tilkjenne begrenset samvær. På den annen side er vedtaksutvalget mitt begrenset, så det er ikke mulig å trekke noen klare slutninger basert på det. Likevel er det noen gjennomgående funn. Det er heller ikke gitt at EMD-dommene rent faktisk har hatt noen innvirkning, men det er en interessant tanke når det viser seg at nemndene gjentatte ganger i tallmaterialet tilkjenner mer samvær enn barneverntjenestene anbefaler. I Alvik (2021) sin rapport fremgår det at samværsomfanget har økt i fylkesnemndene. Foreløpig er det lite kunnskap om hvilke konsekvenser økt samværsomfang har for barna. Det kan spørres om et for stort fokus på økt samvær og gjenforening kan medføre at hensynet til barnets behov for beskyttelse og omsorg blir tilsidesatt. Dersom det er tilfellet vil det være i strid med nyere rettspraksis og grl. § 104(Stang et al., 2023: 221).

Det skal også nevnes at det finnes ett eksempel på det motsatte i vedtak FNV-2021-237-FTE. Der foreslår barneverntjenesten under sterk tvil begrenset samvær med far. Den sterke tvilen fra barneverntjenestens side begrunnes i nyere høyesterettsavgjørelser på området. Dommen det vises til i dette tilfellet er HR-2017-2015-A. Denne stadfester tidligere praksis hos EMD som blant annet stiller strenge krav til grunnlaget for å nekte samvær helt. Fylkesnemnda fastslår derimot at det ikke skal gis noe samvær med far i det hele tatt. Det kan antyde at barneverntjenesten anlegger en svært høy terskel med tanke på å begrense samvær, noe som kan tolkes dithen at det biologiske prinsippet i dette tilfelle i praksis settes fremfor hensynet til barnets beste. På den annen side har norsk barnevern over lengre tid

hatt en praksis hvor hensynet til barnets beste generelt er blitt tillagt mer vekt enn det biologiske prinsippet. Akkurat denne tendensen er noe av kjernen i det Norge er felt på i EMD. Vurderingen av barnets beste opp mot det biologiske prinsipp er stridens kjerne i forholdet mellom Norges praksis og EMD.

I forlengelsen av dette finner vi et paradoks mellom Høyesteretts betraktninger og ett av vedtakene når det gjelder forskjellen på barnevernets og fylkesnemndas vurderinger av samværsomfang. I HR-2021-474-A stadfestes det med støtte i to tidligere høyesterettsdommer at begrepet «undue hardship» ikke innebærer at samværsomfang skal legges nært opp til barnets tålegrense. Implikasjonene av dette er at barnevernet og fylkesnemnda ikke skal utfordre barnets tålegrense ved å tilkjenne samvær av et omfang som det er knyttet tvil til om er til skade for barnet. Slik jeg forstår presiseringen innebærer må det være en viss margin mellom det fastsatte samværet og det som er vurdert som barnet tålegrense. Likevel ser vi i vedtaket FNV-2021-130-FOA at barneverntjenesten anbefaler to årlige samvær av 30 minutter, mens fylkesnemnda mener dette er for lite og tilkjenner fire årlige samvær av 30 minutter. Samtidig understreker fylkesnemnda at mer samvær enn dette vil være en urimelig belastning for barnet. Når de sier dette fremstår det som at de legger seg nært opp til grensen for urimelig belastning, og dette kan forstås å være i motstrid med linjen Høyesterett har lagt seg på. Det kan tenkes at dette er et utslag av forsiktighet med bakgrunn i at Norge er felt av EMD på samværsfastsettelse. En slik forsiktighet vil kunne lede til at det tilkjennes mer samvær, i tråd med EMDs større fokus på det biologiske prinsippet.

Fylkesnemnda er selv tydelige på at mer samvær vil være urimelig belastende for barnet. Samtidig har barneverntjenesten foreslått halvparten av samværet som fylkesnemnda tilkjenner. Det fremstår som at det biologiske prinsippet får forrang fremfor barnets beste. Hvis avgjørelsen er påvirket av tilbakeholdenhet med begrensninger i samvær for å redusere sjansen for å kritiseres eller domfelles, kan avgjørelsen tolkes i retning av at fylkesnemnda orienterer seg mer i retning av EMDs tidligere praksis, hvor det biologiske prinsippet har stått sterkere enn i Norge. Her kan det stilles spørsmål ved hvilket prinsipp som skal vektes tyngst. Vi ser muligens et utslag at forskjellige definisjoner av begrepet barnets beste. Det

kan fremstå som at EMD i større grad vurderer at barnet best ivaretas innenfor rammene av den biologiske familien, mens norsk barnevern vurderer det annerledes.

Et annet perspektiv som kan ha innvirkning på vurderingen som gjøres av EMD er domstolens sammensetning. Sammensetningen kan variere fra sak til sak og dommerne kommer fra alle land som er tilknyttet konvensjonen, noe som innebærer at en potensielt får et svært bredt spekter av syn på spørsmål som barnets beste og vektingen opp mot det biologiske prinsipp. På den annen side er det viktig å huske at EMD gjennom langvarig praksis på feltet har etablert bindende retningslinjer for dommerne gjennom prejudikatsvirkningen til tidligere avgjørelser. Dermed er det lagt en føring for hvilke vurderinger som kan tas innenfor skjønnsutøvelsen til dommerne, noe som kan tolkes som en minstestandard for vurderingene. Dette vil kunne være en effektiv sikkerhetsventil mot eventuelle individuelle syn hos enkeltdommere som avviker tydelig fra normen hos EMD og de andre dommerne. På den måten begrenses presumptivt det kulturelle aspektet.

Like fullt er det et spennende perspektiv ettersom sammensetningen i EMD uansett vil være mer variert enn det som er tilfellet i norske domstoler, hvor dommerne i større grad kan sies å være del av samme rettskultur. Samtidig er det viktig å huske på at det ikke er gitt at dette vil innvirke på vurderingene. Norge er bundet av de samme reglene som EMD vurderer med utgangspunkt i. Det kan tenkes at Norge på generelt grunnlag har vært mer konservative i den forstand at de i større grad enn EMD har vektet hensynet til barnet beste tyngre enn det biologiske prinsipp. Likevel innebærer fellelsene av Norge i storkammeravgjørelsene en bindende skjerping av denne praksisen, slik at norske dommeres vurderinger i liten grad vil kunne avvike fra EMDs vurderinger i henhold til korrekt juridisk metode.

På bakgrunn av det ovenstående tolker jeg det dithen at EMD har en annen terskel når det gjelder hensynet til barnets beste. Det kan tenkes at deres tunge vektlegging av det biologiske prinsippet i noen tilfeller kan gå på bekostning av barnets beste. Det er ikke nødvendigvis slik at disse hensynene utelukker hverandre, men sammenliknet med norsk praksis før domfellelsene i storkammeravgjørelsene har EMD tradisjonelt lagt seg på en linje som i større grad enn Norge vektlegger det biologisk prinsipp (Alvik, 2021; Stang et al., 2023)

Senere i oppgaven kommer jeg inn på implikasjonene storkammeravgjørelsene vil kunne ha for norsk barneverns praksis.

EMD mener at barnets beste skal veie tungt, samtidig som barnet ikke skal bli utsatt for en urimelig belastning. Det fremgår i Strand Lobben-dommen avsnitt 206 at der hvor barnets og foreldrenes interesser kommer i konflikt må det foretas en rimelig avveining – «strike a fair balance» hvor barnets beste skal bli særlig vektlagt, og at foreldrenes interesser kan måtte vike. Dette må også avveies opp mot EMK art. 8 nr. 2.

Samtidig viser EMD til at prinsippet om barnets beste er avhengig av at praktiske og prosessuelle garantier er på plass (Prop. 133 L (2020-2021)). Dersom det er bekymring for at barnet utsettes for urimelig belastning kan samvær nektes. Det vil si at EMD opererer med at barna må tåle en viss belastning for å opprettholde biologiske bånd, for å kunne muliggjøre en tilbakeføring. På denne måten blir hensynet til barnets beste utfordret, noe som ikke nødvendigvis vil være det beste for det enkelte barnet der og da, men som på den annen side kan styrke familiebåndene på sikt. Som nevnt har Norge fått kritikk for å ha fastsatt for lite samvær tidligere. For at Norge skal imøtekomme EMDs føringer om samvær er det nødvendig at barneverntjenesten og fylkesnemnda tar høyde for at barnet skal utsettes for en viss belastning da EMD vurderer at det vil være til barnets beste på sikt. Likeledes skal alle saker vurderes individuelt og det er ikke alltid at samvær er til barnets beste.

Videre fremkommer det at Høyesteretts forståelse av hensynet til barnets beste bygger på EMDs uttalelser i Strand Lobben-dommen. I de tre storkammeravgjørelsene som ble avsagt 27.03.20 har Høyesterett justert praksis om beslutningsgrunnlag, avveining og begrunnelse når det gjelder hensynet til barnets beste (Prop. 133 L (2020-2021)). EMD og Høyesterett er enige om at det er til det beste for barnet å vokse opp hos sine biologiske foreldre. Samtidig fremstår det som at denne presumsjonen står sterkere hos EMD (Aune, 2021). EMD fokuserer på foreldrenes rett til familieliv opp mot hensynet til barnets beste. Hensynet til det biologiske prinsipp har tradisjonelt sett stått svakere i Norge (Alvik, 2021). Det har påvirket samværsfastsettelsen ved at det tidligere har blitt foreslått tre til seks samvær årlig i saker hvor det har vært langvarig plassering (NOU 2016: 16). Dette underbygger at EMK art.

8 har blitt vektlagt i liten grad, men at det er en tydelig endring i kjølvann av storkammeravgjørelsene.

Siden EMDs rettspraksis er førende for domstolene og barneverntjenesten kan det stilles spørsmål ved hvordan Norges barnevern og nemder tilpasser seg føringene i sine respektive praksiser. Antagelig leder dette til større fokus på å arbeide for gjenforening, som igjen påvirker vurderingene som barneverntjenesten og fylkesnemnda tar. Det er en høy terskel for å kunne oppgi gjenforening, og det må foretas nøye vurderinger rundt dette da det potensielt kan gi store konsekvenser for barnet.

Samtidig ser vi at EMD og Høyesterett vurderer at det bør fastsettes samvær også der hvor gjenforeningsmålet er oppgitt, siden de mener det er til barnets beste å opprettholde og videreutvikle relasjonen til sine biologiske foreldre (Alvik, 2021). Videre kan EMDs føringer medføre at barneverntjenesten legger terskelen for høyt og foreslår mer samvær enn hva de vurderer er til barnets beste, i frykt for å kunne bli dømt av EMD. FNV-2021-237-FTE skiller seg spesielt ut i den forbindelse. Der foreslo barneverntjenesten samvær, mens fylkesnemnda kom frem til at det var til barnets beste å ikke ha samvær med far. Barneverntjenesten begrunnet at det skulle være samvær på bakgrunn av nyere rettspraksis.

6.2 Hvordan forstår barneverntjenesten og fylkesnemnda forskjellen på urimelig belastning og hensynet til barnets beste?

I analysene hadde jeg en a priori hypotese om at både barneverntjenesten og fylkesnemnda baserer sine vurderinger av samværsfastsettelsen på en balansegang mellom det biologiske prinsipp, urimelig belastning og hensynet til barnets beste. Dette for å ta hensyn til høyesterettspraksis og EMD-dommene. Disse hensynene skal inngå i avveiningen som foretas i tråd med EMK art. 8. I mine analyser fremkommer det imidlertid at de fleste vedtakene nevner urimelig belastning på et generelt grunnlag. Dette henleder til et viktig spørsmål for norsk barnevernspraksis: Hvorfor er det slik at urimelig belastning ikke vurderes konkret i den enkelte sak? Dette er et interessant spørsmål med tanke på at nyere rettspraksis fra EMD og Høyesterett er førende. Det er tydelig at fylkesnemndene er flinkere på dette enn hva barneverntjenestene er. Hva er grunnen til det?

En forklaring på dette kan være at skillet mellom urimelig belastning og hensynet til barnets beste kan oppleves som uklart for kontaktpersoner i barnevernet. Altså at barneverntjenesten kan ha utfordringer med å skille disse begrepene fra hverandre. Begrepene henger nøye sammen, samtidig som de ikke betyr det samme.

Når barneverntjenesten skal anbefale et samværsomfang tar de utgangspunkt i hva de vurderer er til barnets beste. I denne vurderingen tar barneverntjenesten hensyn til nyere rettspraksis. Hensynet til barnets beste skal være det overordnede hensyn, samtidig som det ikke skal være en urimelig belastning for barnet. Essensen i urimelig belastning er at samværsomfanget ikke skal gå utover barnets helse og utvikling, samtidig som det åpner opp for at barnet skal oppleve stabilitet og ro. Dette kan forstås som at det er en tålegrense for hva som er til barnets beste. Både barnets beste og urimelig belastning er skjønnsmessige vurderinger som må gjøres i den enkeltes sak.

Begrepene kan bli blandet sammen ved at barnets beste tolkes dithen at det rommer begrepet urimelig belastning. For å trekke dette opp mot forskningsspørsmålet mitt kan det tyde på at barneverntjenesten i ulik grad vurderer urimelig belastning i sine vurderinger. Det fremstår som at barneverntjenestene i flertallet av vedtakene bruker og forstår begrepet på et generelt grunnlag. Et gjennomgående funn, som jeg diskuterer ovenfor, er nettopp det at barneverntjenestene i de færreste av vedtakene jeg har analysert går i dybden på begrepet urimelig belastning. Her er fylkesnemndene tydeligere på begrepsbruken, som trolig har sammenheng med at de har en bedre forståelse av begrepene. På den annen side kan det tenkes at barneverntjenestens vurderinger om barnets beste også implisitt omhandler urimelig belastning.

I vurderingene til fylkesnemnda er det interessant å se at det i flere av vedtakene jeg har analysert har det fremkommet at det noen ganger er minimale marginer i vurderingene av hva som vil utgjøre en urimelig belastning for barnet. For eksempel i FNV-2021-130-FOA har fylkesnemnda fastsatt dobbelt så mye samvær i forhold til det barneverntjenesten anbefalte. Dog er det snakk om én times forskjell årlig, og begge parter insisterer på at de opprettholder hensynet til barnets beste. Som jeg nevnte i avsnitt 5.3.1 er dette interessant

med tanke på at fylkesnemnda har vurdert at alt utover to timer årlig er å anse som en urimelig belastning for barnet. Dette kan forstås som at fylkesnemnda har vurdert at omfanget måtte økes for å kunne ivareta det biologiske prinsipp, og kan forstås som om de har lagt seg nærmere EMDs praksis.

Et annet aspekt som kommer til syne her er hvor hårfin grensen kan fremstilles mellom det som er rimelig og urimelig belastning. I det tilfellet jeg nå omtaler tilkjennes kun to timer årlig fordelt på fire samvær. Når det et snakk om såpass begrenset samvær fremstår det uklart hvordan nemnda trekker denne grensen opp mot barnevernets vurdering. Nemnda erkjenner på sin side at dette omfanget antakelig ikke er nok til å effektivt utvikle båndene mellom barnet og far, men vurderer det likevel slik at et begrenset samvær skal gis med bakgrunn i hva barnet har blitt utsatt for. Dette uten å basere seg på sakkyndige uttalelser rundt barnets tålegrense. På den annen side kan en stille spørsmålstegn ved hva man vil oppnå ved at spedbarnet får møte sin far to timer i året. Det virker her som om det biologiske prinsipp får noe forrang fremfor hensynet til barnets beste og urimelig belastning.

Videre fremgår det av FNV-2021-237-FTE og FNV-2020-230-FTE at barneverntjenesten er bekymret for om samvær utover deres anbefaling kan retraumatisere barna. Hvordan skal det forstås at barneverntjenesten vurderer at samvær kan retraumatisere barna, men likevel anbefaler samvær, dog sterkt begrenset? En forklaring kan være avveiningen mellom hensynet til det biologiske prinsipp og barnets beste. Mens sjansen for retraumatisering kan reduseres ved å holde tilbake samvær kan den på sikt svekke båndene mellom barn og forelder, noe som kan gjøre familiesituasjonen vanskelig for barnet i det lange løp. På den annen side må dette vektes opp mot at det utgjør en urimelig belastning med tanke på at barna tidligere har vært utsatt for hendelser som har påført dem varierende grad av traumer med påfølgende tegn på psykiske skadevirkninger.

I FNV-2021-237-FTE har fylkesnemnda fastsatt mindre samvær enn hva barneverntjenesten har foreslått, mens fylkesnemnda fastsatte mer samvær enn det barneverntjenesten foreslo i FNV-2020-230-FTE. Det skal merkes at forskjellene mellom omfanget som ble foreslått av barnevernet og omfanget som ble vedtatt av nemnda ikke er store, spesielt i FNV-2021-237-FTE. Der anbefalte barneverntjenesten under sterk tvil at det skulle være ett årlig samvær

mellom far og datter på totalt en time. Fylkesnemnda på sin side vurderte at det ikke skulle være samvær i det hele tatt. Dette kan igjen sees opp mot hensynet til barnets beste og urimelig belastning.

Kan det for eksempel tenkes at målet om å unngå urimelig belastning kan ivaretas ved å gi mer samvær fremfor mindre? Et bedret bånd mellom forelder og barn vil kunne gjøre det gradvis lettere for barnet å håndtere kontakt med biologiske foreldre. Denne kontakten mellom barnet og biologisk familie har en egenverdi, jf. HR-2020-661-S avsnitt 144. På den annen side handler sakene det er snakk om i disse vedtakene om såpass alvorlige forhold at dette vil kunne være helt feil innfallsvinkel. I FNV-2021-237-FTE har fylkesnemnda gått så langt som å oppgi gjenforeningsmålet hva gjelder far, noe som understreker alvorret i situasjonen. Likevel kan det ovenstående være en interessant tilnærming i saker hvor manglene ved omsorgen ikke er like alvorlige som i disse to sakene.

Det er flytende overganger og vurderingene er basert på skjønn. Samtidig er det små forskjeller og tidvis overlappende, noen ganger gjensidig utelukkende begreper. Barnets beste er et dynamisk begrep hvor det ikke finnes en fasit og hvor det blir foretatt skjønnsmessige vurderinger. Det ble i FNs barnekomité generelle kommentar nr. 14 (2013) avsnitt 48- 79 utarbeidet en liste med momenter som kan være viktige å ta med i vurderingen av hensynet til barnets beste. Det blir fremhevet at det viktigste er å finne en løsning som er til det beste for barnet, jf. avsnitt 81. Dog har ikke denne listen blitt tatt med inn i den nye barnevernloven som kom 01.01.23. Likevel er momentene førende også for norsk praksis. Hadde en liste over momenter om barnets beste bidratt til bedre vurderinger? Ved å bli inntatt direkte i barnevernloven kunne disse blitt tydeliggjort. På den annen side kan det tenkes at det ved å ha en slik liste kunne utelukkes enkelte viktige hensyn, da alle barns situasjoner er ulike, slik at det må tas skjønnsmessige vurderinger.

Oppsummert er hensynet til barnets beste ikke synonymt med urimelig belastning. På den ene siden kan det i mange tilfeller være det beste for barnet at både barnevern og fylkesnemnda nekter samvær. Dette for å unngå at barnet skal lide urimelige belastninger. På den annen side er det føringer fra EMD og Høyesterett som tilsier at barnet kan bli utsatt

for en viss belastning siden det anses å være til barnets beste å styrke båndene til sin biologiske familie.

6.3 Vurderes urimelig belastning når det nevnes på et generelt grunnlag?

Som vi har sett blir urimelig belastning ofte nevnt på et generelt grunnlag uten at det problematiseres. Før jeg leste vedtakene hadde jeg en antakelse om at vurderingene til både barneverntjenesten og fylkesnemnda rundt urimelig belastning ville bli uttrykkelig vurdert, slik som fylkesnemnda gjorde i FNV-2021-237-FTE. Dette på bakgrunn av at nyere rettspraksis anses som en tungtveiende rettskilde som påvirker både barneverntjenestene og fylkesnemndene. Dog viser det seg at det ikke er hovedregelen at det vurderes konkret, men heller unntaket. Samtidig er det forskjell på instansene – mens barneverntjenestene i all hovedsak nevner urimelig belastning på et generelt grunnlag, vurderer fylkesnemndene det oftere med en grundig redegjørelse i vedtakene. Dette er en interessant forskjell, og en kan undre seg over i hvilken grad urimelig belastning blir vurdert der hvor det kun nevnes på generelt grunnlag.

I barneverntjenestens vurderinger fremkommer deres tanker om hva som er til barnets beste i den enkelte sak. Selv om hensynet til barnets beste og urimelig belastning ikke er ensbetydende påvirker disse hverandre. Når barneverntjenesten i de færreste sakene vurderer urimelig belastning konkret, sett opp mot at det er et relativt nytt begrep kan det tenkes å ha sammenheng med at begrepet kan ha skapt forvirring. Dette ble påpekt i avsnitt 6.2.

På den annen side kan man spørre seg om de tror at de har vurdert urimelig belastning. For blir det vurdert der hvor begrepet nevnes én gang på et generelt grunnlag? Begrepet nevnes i samtlige vedtak. Ved at det blir nevnt, selv på et generelt grunnlag, viser de til at de har kjennskap til nyere rettspraksis og tar høyde for det. På den måten kan en tenke at det blir tatt med inn i vurderingen rundt samværsfastsettelsen og hva som er til barnets beste, selv om det ikke nødvendigvis ser ut til å være en konkret vurdering av urimelig belastning. Likevel kan det hende at barneverntjenesten gjør disse vurderingene uten at de ordlegger seg på samme måte som fylkesnemnda gjør, og at resonnementene fremstår mer generelle

da de ikke i like stor grad bruker begrepet aktivt. Det er ikke overraskende at fylkesnemndene vurderer urimelig belastning mer eksplisitt da de trolig holder seg tettere oppdatert på nyere rettspraksis fra Høyesterett.

Som nevnt er det forskjell på lengden på vurderingene til barneverntjenesten og fylkesnemnda. Dette kan medvirke til at fylkesnemndenes vurderinger rundt urimelig belastning, der hvor det nevnes på et generelt grunnlag, kan fremstå som mer velbegrunnede og således gir en bedre forståelse enn hva de korte til barneverntjenesten gir. Der hvor barneverntjenesten har korte vurderinger og nevner urimelig belastning generelt kunne det gjort resonnetet tydeligere dersom det var mer konsist og poengtert. Dette for å i større grad synliggjøre hvordan de konkret vurderer og forstår urimelig belastning i den enkelte sak.

6.4 Fremtidig forskning

For å belyse denne tematikken videre kan det være nyttig å intervju ansatte i barneverntjenesten for å finne ut av hvordan de forstår hensynet til barnets beste opp mot urimelig belastning. Ved å bruke intervju vil det kunne gi mer dybde og en annen forståelse enn hva jeg har fått ved å kun analysere fylkesnemndsvedtak. Som ansatt i barneverntjenesten vet jeg at det er mange vurderinger som gjøres med hensynet til barnets beste opp mot samvær. I vedtakene jeg har analysert har barneverntjenestens vurdering i all hovedsak vært kort og konsis, noe som også kan medvirke til at det kan være utfordrende å få tak i hva de egentlig har vurdert. Som nevnt har flertallet av vedtakene nevnt urimelig belastning på et generelt grunnlag og ikke vurdert det eksplisitt. Det hadde vært interessant å hørt med ansatte i barneverntjenesten hvordan avveiningen mellom hensynet til barnets beste, urimelig belastning og biologisk prinsipp blir gjort.

7 Oppsummering

I denne oppgaven har det fremkommet at hensynet til barnets beste, det biologiske prinsipp og vurderingen av urimelig belastning er sentrale momenter i vurderingene rundt samværsfastsettelsen. Likeledes er det også klare forskjeller i mønstrene som danner seg i materialet. Bakgrunnen for at jeg har dybdeanalysert fem vedtak er at det er for omfattende for en masteroppgave å analysere 58 vedtak. Derfor plukket jeg ut fem vedtak som gjenspeilet hele materialet. Dermed kan ikke mine funn generaliseres, men de kan gi en pekepinn på om det har skjedd et skifte i måten å vurdere på.

Fylkesnemndene har i større grad enn barneverntjenestene benyttet seg aktivt av nyere rettspraksis fra EMD og Høyesterett i sine vurderinger. I vurderingene til barneverntjenesten og fylkesnemnda ser vi stadige innslag av argumentasjon rundt urimelig belastning. Dybden i argumentasjonen varierer, noe vi ser tidvis sterkt utslag av i forskjellen mellom barnevernets resonneringer og fylkesnemndas. Her er det gjennomgående at barnevernet gir mindre utfyllende begrunnelser i vurderingene sine og i større grad viser til urimelig belastning på generelt grunnlag. Dette kan ha sammenheng med at ansatte i barneverntjenesten kan oppleve skillet mellom urimelig belastning og hensynet til barnets beste som uklart. Samtidig er dette en viktig nyanse å få frem i vurderinger rundt samværsmengden for å unngå en urimelig belastning som medfører at samværet går på bekostning av hensynet til barnets beste.

Fylkesnemnda går generelt mer i dybden på vurderingene sine. Urimeelig belastning fremstår som et vanskelig definerbart begrep, noe som gjenspeiles i vedtakene. Når begrepet såpass ofte brukes på generelt grunnlag i vurderingene kan det skape tvil om hvordan det er blitt lagt til grunn av barneverntjenestene, eller om barneverntjenestene har forstått innholdet. På den ene siden kan den generelle bruken være utslag av at de tolker begrepet helt likt som fylkesnemndene og EMD. På den annen side kan den generelle omtalen indikere at de nevner begrepet uten å ha noe aktivt forhold til hva det innebærer.

Hensynet til barnets beste er et dynamisk begrep som preger vurderingene i vedtakene i materialet. Urimeelig belastning og hensynet til barnets beste kan på overflaten forstås som to sider av samme sak, men det er viktig å skille begrepene. Mens urimeelig belastning tar

utgangspunkt i å skjerme barnet i en samværsfastsettelse går hensynet til barnets beste lengre. Det er et videre prinsipp som favner om mange flere aspekter ved barnets tilværelse, og er blant annet inntatt som et bærende hensyn i barnevernloven. Samtidig må barnets beste tolkes inn i vurderingen av urimelig belastning da disse henger tett sammen.

Hovedforskjellen mellom dem slik jeg ser det er at hensynet til barnets beste står på egne ben, mens vurderingen av urimelig belastning ikke står seg uten å sees i sammenheng med barnets beste. Det innebærer at barneverntjenestene og fylkesnemndene må være spesielt påpasselige med å skille begrepene når det kommer til vurderinger av samværsfastsettelse. Som oppgaven har vist omtaler barnevernet i flere av vedtakene urimelig belastning på et generelt nivå. Hvis dette er et utslag av manglende skille mellom begrepene vil dette kunne gi uheldige utslag i de vurderingene som gjøres, da vurderingen av urimelig belastning som nevnt ikke står seg alene uten å gjøre en vurdering av barnets beste.

Vektingen av hensynet til barnets beste opp mot det biologiske prinsippet er et annet interessant aspekt ved vedtakene. I FNV-2021-155-FRO og FNV-2021-130-FOA fastsetter fylkesnemnda det dobbelte av hva barneverntjenesten anbefaler. Det fastsettes også mer samvær av fylkesnemnda i FNV-2020-230-FTE enn hva barneverntjenestens vurdering tilsa. I FNV-2021-145-FAG er barneverntjenesten og fylkesnemnda enige i samværsmengden til både mor og far. Videre fremgår det av FNV-2021-237-FTE at barneverntjenesten og fylkesnemnda er enige i samværsmengden til mor, men uenige hva gjelder far.

Barneverntjenesten foreslo ett samvær à en time, mens fylkesnemnda kom frem til at det ikke skulle være samvær mellom jenta og far. Det er større variasjon i funnene her, noe som tyder på at barneverntjenesten og fylkesnemnda avveier noe ulikt i vurderingen mellom disse prinsippene. Det er viktig å være bevisst om det økte fokuset på samværsmengde for å oppnå gjenforening kan resultere i at hensynet til barnets behov for beskyttelse og omsorg blir satt til side, noe som er i strid med nyere rettspraksis og grl. § 104 (Stang et al., 2023: 211). Dette er ekstra sårbart i mitt materiale hvor barna er unge og ikke får uttalt seg.

Videre har det fremkommet at EMD og Høyesterett i flere saker ser ut til å vektlegge det biologiske prinsipp tyngre enn hva både barneverntjenesten og fylkesnemnda gjør.

Høyesterett påpeker at barnevernet og fylkesnemnda legger for liten vekt på hensynet til familiebåndene, mens hensynet til barnets beste kommer tydelig frem (Stang et al., 2023:

47). EMD mener at barnet må tåle en viss belastning for å opprettholde biologiske bånd, slik at en gjenforening kan muliggjøres. EMDs praksis påvirker både barneverntjenestens og fylkesnemndas praksis gjennom sin egen prejudikatsvirkning, samt etterfølgende norsk høyesterettspraksis.

Oppsummert kan det ovenstående forstås som at samværsfastsettelsen i noen tilfeller går på bekostning av hensynet til barnets beste, men at dette ser ut til å være tilfelle i fåtallet av de 58 vedtakene jeg har lest. Ut ifra de fem vedtakene jeg har dybdeanalysert mener jeg det fremgår at spesielt fylkesnemndene gjør grundige vurderinger av vektingen mellom hensynet til barnets beste, urimelig belastning og det biologiske prinsipp.

Barneverntjenesten på sin side har i hovedsak kortere vurderinger og det er ikke nødvendigvis åpenbart for en utenforstående person å forstå hva som ligger bak vurderingene. Som nevnt har jeg valgt en aldersgruppe hvor det er svært få barn som har fått uttalt seg. Dog er det særlig fylkesnemndene som har en definisjonsmakt og bestemmer hva omfanget skal være (Bourdieu, 2015: 14 i Nielsen, 2021: 18). Likeledes skal barneverntjenesten gjøre en kontinuerlig vurdering når det gjelder samvær. Slik vil forhåpentligvis ikke samværsfastsettelsen gå på bekostning av hensynet til barnets beste i de fleste saker.

8 Litteraturliste

8.1 Norske lover

Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (grunnloven)

Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barnevernstjenester (barnevernloven)

Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

8.2 Forarbeider og andre offentlige dokumenter

NOU 2016: 16 (2016) Ny barnevernlov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse

Prop. 120 L (2013- 2014) Endringer i straffegjennomføringsloven mv. (Infoflyt-systemet mv.)

Prop. 133 L (2020- 2021) Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven

8.3 Rettspraksis

8.3.1 Dommer fra Den europeiske menneskerettsdomstolen

K.O. og V.M. mot Norge [J], no. 64808/16, 19. november 2019

Strand Lobben og andre mot Norge [GC], no. 37283/13, 10. september 2019

8.3.2 Høyesterettspraksis

HR-2017-2015-A

HR-2020-661-S

HR-2020-662-S

HR-2020-663-S

HR-2021-474-A

HR-2021-476-A

8.3.3 Fylkesnemndvedtak

FNV-2020-50-FTR

FNV-2020-61-FTE

FNV-2020-101-FAG

FNV-2020-136-FHS

FNV-2020-143-FOS

FNV-2020-144-FRO
FNV-2020-145-FRO
FNV-2020-155-FTE
FNV-2020-156-FTE
FNV-2020-158-FOH
FNV-2020-161-FRO
FNV-2020-163-FBV
FNV-2020-176-FTE
FNV-2020-180-FTE
FNV-2020-186-FOA
FNV-2020-189-FOA
FNV-2020-192-FOA
FNV-2020-205-FOA
FNV-2020-208-FBV
FNV-2020-212-FRO
FNV-2020-213-FTE
FNV-2020-222-FTE
FNV-2020-230-FTE
FNV-2020-235-FOS
FNV-2020-239-FRO
FNV-2021-14-FTE
FNV-2021-21-FRO
FNV-2021-48-FNO
FNV-2021-51-FHS
FNV-2021-70-FTE
FNV-2021-104-FRO
FNV-2021-106-FTF
FNV-2021-114-FTE
FNV-2021-116-FTE
FNV-2021-124-FMR
FNV-2021-226-FOA
FNV-2021-228-FRO

FNV-2021-130-FOA

FNV-2021-132-FOA

FNV-2021-136-FOS

FNV-2021-144-FAG

FNV-2021-145-FAG

FNV-2021-149-FOH

FNV-2021-155-FRO

FNV-2021-175-FTR

FNV-2021-181-FMR

FNV-2021-185-FOA

FNV-2021-194-FHS

FNV-2021-217-FRO

FNV-2021-220-FTR

FNV-2021-223-FTR

FNV-2021-225-FNO

FNV-2021-235-FOA

FNV-2021-237-FTE

FNV-2021-248-FOS

FNV-2021-253-FRO

FNV-2021-269-FTE

FNV-2022-40-FOS

8.4 Internasjonale konvensjoner og kommentarer

Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK), Europarådets konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter av 4. november 1950.

FNs barnekonvensjon, FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989.

FNs barnekomite: Generell kommentar nr. 14 (2013) Barns rett til at hans eller hennes beste skal være et grunnleggende hensyn.

8.5 Litteratur

- Alvik, I. (2021). *Samvær etter omsorgsovertakelse – en undersøkelse av praksis fra fylkesnemnder og lagmannsretter*. Rapport 2021 nr. 4, OsloMet. Tilgjengelig fra <https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/753/630>
- Asdal, K. & Reinertsen, H. (2020) *Hvordan gjøre dokumentanalyse. En praksisorientert metode*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Aune, I.A.F. (2021). *Gjenforeningsmålet og samvær. Når og hvordan skal gjenforeningsmålet avveies mot motstridende interesser ved fastsettelse av samvær etter omsorgsovertakelse?* (Masteroppgave) UiT Norges arktiske universitet
- Boe, E. (2020). *Grunnleggende juridisk metode: en introduksjon til rett og rettstenkning* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Bourdieu, P. (1996). Symbolsk makt. Artikler i samling. Pax.
- Bourdieu, P. (2015). *On the state: Lectures at the Collège de France, 1989-1992*. Polity Press.
- Brynildsrud, K. (2019). Barnevernspedagog som rettsanvender. I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran, & K. Mevik (Red.), *Barnevernspedagog: en grunnbok*. Universitetsforlaget.
- Chouliaraki, L. & Fairclough, N. (1999). *Discourse in Late Modernity*, Edinburgh, Edinburgh University Press.
- FNs barnekomité (2013). Generell kommentar nr. 14 (2013) om barnets rett til at hans eller hennes beste skal være et grunnleggende hensyn (art. 3, para. 1). Hentet fra: https://regjeringen.no/contentassets/1376fac2fe2a427389f9f94b52acdefc/crc_c_gc_14_en_g_nor.pdf
- Gadamer, H-G. (2010). *Sannhet og metode*. Pax.
- Gerds-Andresen, T. (2020). «Fastsettelse av samvær ved omsorgsovertakelse: En analyse av hvordan fylkesnemnda begrunner sin utmåling». I *Kritisk juss* 2020 nr. 2, s. 125-153.
- Gilje, N. (2019). *Hermeneutikk som metode: Ein historisk introduksjon*. Oslo: Samlaget.
- Graver, H. P. (2019). *Alminnelig forvaltningsrett* (5. utgave). Universitetsforlaget.
- Grimen, H & Molander, A (2008). Profesjon og skjønn. I: Molander A, Terum LI, (Red.) *Profesjonsstudier* (s. 179-196). Oslo; 2008. Universitetsforlaget.
- Grimen, H. & Molander, A. (2010). Understanding professional discretion. *Sociology of Professions. Continental and Anglo-Saxon Traditions*. In Lennart G. Svensson & Julia Evetts (Eds.). *Sociology of professions: Continental and AngloSaxon traditions* (pp. 167-187). Göteborg: Daidalos.

- Haugli, T. & Havik, T. (2010). Samvær i barnevernsaker. Psykologiske og juridiske vurderinger, Universitetsforlaget
- Jenssen, D., Kjørstad, M., Seim, S., & Tufte, P. A. (red.) (2020). *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag*. Gyldendal.
- Johannessen, L.E.F, Rafoss, T.W & Rasmussen, E.R (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget
- Jørgensen, M. og Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. København: Forlaget Samfundslitteratur
- Kristiansen, S. (2017). Fortolkning, forforståelse og den hermeneutiske sirkel. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (red). *Kvalitativ analyse. Syv tradisjoner*. Hans Reitzels forlag.
- Magnusson, E. og Maracek, J. (2015). *Doing interview-based qualitative research: a learner's guide*. Cambridge: Cambridge University Press
- Mik-Meyer, N. (2005). Dokumenter i en interaktionistisk begrepsramme. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (red). *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter*. Hans Reitzels forlag
- Nielsen, K. (2021). *Barns medvirkning i fylkesnemnda. I hvilken grad gis barn mulighet til å påvirke nemndas beslutninger i saker om omsorgsovertakelse?* (Masteroppgave). OsloMet – storbyuniversitet, Oslo.
- Norges institusjon for menneskerettigheter (2020). *Hvorfor dømmes Norge i EMD? En statusrapport om barnevernsfeltet*. Tilgjengelig fra <https://www.nhri.no/rapport/barnevern/5-gjenforeningsmalsettingen-herunder-fastsettelse-av-samvaer/>
- Picot, A. (2015). Understandings of biological kinship ties in social workers' accounts: A cross-cultural study of out-of-home placements in Norway and France. *Qualitative Social Work*, 15:2, 247-262.
- Risjord, M. (2014). *Philosophy of social science. A contemporary introduction*. Taylor & Francis.
- Sandberg, K. (2020). «Domskommentar: Storkammeravgjørelsene om barnevern», *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 18(2), s. 148–159. <https://doi.org/10.18261/issn0809-9553-2020-02-05>
- Sandberg, K. (2020). Barns rett til å bli hørt. I *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*. K. Sandberg (red). Universitetsforlaget.
- Schaanning, E. (1996). Diskursens materialitet – Del I: Foucault. *Arr: idéhistorisk tidsskrift*, 8(2), 60–73. <https://arrveg.no/artikler/diskursens-materialitet>.

Skilbrei, M.L. (2019.) Kvalitative metoder. Planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon. Fagbokforlaget.

Stang, E.G. & Baugerud, G.A. (2018). *Samvær etter omsorgsovertakelse: En barnefaglig og juridisk utredning*. Rapport 2018 nr. 10, OsloMet. Tilgjengelig fra <https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/612/133>

Stang, E.G., Baugerud, G.A., Backe-Hansen, E. & Ruskåsa, M. (2023). *Samvær i praksis En forskningsbasert undersøkelse av samværsordninger i barnevernet. Hovedrapport fra prosjektet «Samvær etter omsorgsovertakelse»*. Rapport 2023 nr. 1, OsloMet. Tilgjengelig fra <https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/802>

Sørensen, C.B. (2020) «Langvarige fosterhjems plasseringer og forholdsmessighetskravet etter EMK art. 8», *Lov og Rett*, nr. 2, s. 103–122

Søvig, K. H. (2020). Kommentar til høstens barnevernssaker mot Norge. *Juridika.no*. <https://juridika.no/innsikt/kommentar-til-h%C3%B8stens-barnevernssaker-mot-norge>

Ulvik, O.S (2014). Å utforske barns deltakelse i hverdagslivet: metodologiske refleksjoner. I Gulbrandsen, L.M. (Red), *Barns deltakelse i hverdagsliv og profesjonell praksis: en utforskende tilnærming* (s. 56-74). Oslo: Universitetsforlaget.